Proletari din toate țările, uniți-vă!

cîntea tineretului

Anul VII
Nr. 41 (316)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
10 octombrie
1987

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Marile noastre certitudini și împliniri

În contextul marelui efort constructiv pe care întregul nostru popor îl depune cu patos creator și exemplară dăruire revoluționară pentru a traduce în fapt mărețele programe de dezvoltare multilaterală a patriei, pentru a întîmpina cu strălucite succese Conferința Națională a partidului, cea de-a 40-a aniversare a Republicii, noi și importante evenimente politice au marcat munca și viața fiecărui fiu al acestui pămînt, mobilizînd conștiințe, antrenînd energii și elanuri cutezătoare în perspectiva ridicării necontenite pe trepte calitative superioare a activității din toate domeniile. Ne referim, firește, în primul rînd, la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român, care și-a desfășurat lucrările sub președinția tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU în ziua de 5 octombrie 1987 și care s-a constituit într-un moment de referință al vieții politice actuale a societății noastre, al acestei etape deosebit de importante ce premerge deschiderea lucrărilor Conferinței Naționale a P.C.R., etapă în care sarcini complexe, de cea mai mare însemnătate, sînt puse cu maximă exigență în fața tuturor oamenilor muncii din industrie, agricultură, cercetare științifică, din celelalte sectoare ale vieții societății.

După cum este bine cunoscut, plenara a analizat, într-un spirit de înaltă exigență revoluționară, modul de realizare a Planului național unic de dezvoltare economico-socială a României în primele nouă luni ale acestui an, adoptînd măsurile necesare pentru îndeplinirea integrală a prevederilor de plan pe trimestrul patru și întregul an 1987, a dezbătut măsurile politico-organizatorice pentru pregătirea Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, precum și cele referitoare la desfășurarea alegerilor generale de deputați în consiliile populare municipale, ale sectoarelor municipiului București, orășenești și comunale, din 15 noiembrie 1987.

Magistrala cuvîntare rostită cu acest prilej de secretarul general al partidului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, ale cărei orientări au devenit, în conformitate cu Hotărîrea adoptată de Plenara C.C. al P.C.R., un amplu și mobilizator program de muncă și activitate revoluționară pentru organele și organizațiile de partid, pentru toți comuniștii, pentru întregul nostru popor, a prilejuit o profundă analiză științifică a activității desfășurate și a rezultatelor obținute și a trasat, totodată, în lumina cerințelor obiective ale dezvoltării societății noastre în etapa actuală, căile și direcțiile de acțiune pentru realizarea în bune condiții a tuturor indicatorilor cantitativi și calitativi ai planului, ale ridicării întregii activități la un nivel superior de calitate și eficiență.

Sarcinile și exigențele formulate de secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, în cadrul Plenarei C.C. al P.C.R. au avut și au un amplu ecou în conștiința întregului nostru popor, a tinerei generații, a fiecăruia dintre noi, peste tot, în fiecare colectiv, la fiecare loc de muncă, indiferent de domeniul de activitate, trecîndu-se în aceste zile la o amplă mobilizare de forțe, la intensificarea eforturilor pentru realizarea obiectivelor imediate și de perspectivă, pentru modernizarea producției, creșterea continuă a productivității muncii, promovarea pe scară largă a celor mai noi cuceriri ale revoluției tehnico-științifice.

În acest fel, neprecupețind nici un efort, punînd în întreaga activitate maximum de dăruire și responsabilitate, oamenii muncii de pe întreg cuprinsul țării, tineri și vîrstnici, înțeleg să urmeze cuvîntul partidului, al strălucitului său conducător, edificîndu-și un viitor luminos, liber și demn într-o patrie înfloritoare și mîndră.

Din această perspectivă, a voinței de neînfrînt a națiunii noastre socialiste de a-și înscrie mersul în istorie pe calea construcției cutezătoare și pașnice devine cu atît mai semnificativă neobosita activitate desfășurată de genialul cîrmaci al noii Românii, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, pentru instaurarea în Europa și pe întreaga noastră planetă a unui climat de înțelegere, prietenie și colaborare între popoare, pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pentru toți locuitorii Terrei.

Cel mai recent argument al acestei politici de largă recunoaștere internațională, pusă cu consecvență în slujba păcii și a progresului, îl constituie, desigur, vizita oficială de prietenie a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, împreună cu tovarășa ELENA CEAUȘESCU, în R.P. Bulgaria, vizită care s-a constituit într-o vie și puternică expresie a tradiționalelor legături de prietenie și colaborare dintre cele două partide, țări și popoare, a voinței comune de a ridica la un nivel superior aceste raporturi, în folosul reciproc, al construcției noii orînduiri în România și Bulgaria, al cauzei socialismului și păcii în lume.

SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC

Peisaj românesc

Pe drumul de costișe...

O carte în dezbatere

Marin Preda: SCRIERI DE TINEREȚE

Editura Minerva, ediție de Ion Cristoiu

Și totuși, aventurile conștiinței

Cercetînd începuturile literaturii române postbelice, Ion Cristoiu, a trebuit să răsfoiască zeci de colecții de reviste, cele mai multe uitate, deși unele ar merita monografii, să studieze ediții de autor care n-au mai fost niciodată reluate ca atare, să parcurgă un itinerar sinuos, făcut din meandre, considerat de către nu puțini tocmai bun de ignorat, dar oferind, în realitate, la o analiză senină și minuțioasă, învățăminte pentru mai tîrziu și, ceea ce poate fi în egală măsură important, revelații artistice. Una dintre acestea — pentru că vor mai fi existînd și altele — descoperă privirii uimite a cititorului chipul tînărului Marin Preda: un excepțional autor de proză scurtă, unul din cei mai buni din cîți are literatura română, identificabil numaidecît după amprenta stilistică, în stare să epuizeze forța de șoc a unei teme într-un singur ciclu epic, dotat cu o monstruos de precoce viziune existențială.

Temeiul entuziasmului se află în textele inseși. Excluzînd celebra — din mai multe motive — nuvelă „Ana Roșculeț", ediția lui Ion Cristoiu pune în circulație 17 proze scurte ale tînărului Marin Preda. Dintre ele, 10 sînt scoase, pentru prima dată după 40—45 de ani, din periodicele în care au fost abandonate; în cazul celorlalte 7 e refuzată forma definitivă din 1966 în favoarea celei din 1948, pentru ca una dintre ele, „Iubire", să fie relansată în versiunea din 1945. Două criterii l-au condus pe editor, valoarea și „dominanta tematico-stilistică". Deoarece variantele din 1966, atunci cînd există, i s-au părut excesiv prelucrate în spiritul ciclului moromețian, în joc au rămas cele din periodice și din ediția de autor din 1948: de această dată și-a spus cuvîntul, subiectivitatea de cititor a criticului, care încearcă să-și justifice opțiunile prin succinte comparații de eșantioane în capitolul final de „note". Exigențele proprii edi-

CONSTANTIN SORESCU

(Continuare în pag. a X-a)

Arcuirea gîndului

Răsfoind într-o zi o revistă de literatură universală, privirile mi-au fost atrase de ilustrarea cîtorva din paginile ei; ilustratorul folosise o serie de reproduceri care înfățișau diferite momente ale mișcării, ale energiei. Era vorba de un paralelism mai puțin așteptat, obișnuind ochiul cu asociații neașteptate pe ideea artei și tehnicii. Un dialog interogativ menit să violenteze inerția clișeelor, un subiect la ordinea zilei în care artiștii și-au asumat responsabilitatea alături de știință și tehnică, aceasta era menirea expoziției.

Alături de o reproducere intitulată „Autoportret pe malurile Loarei", cu studii pentru turbilioane de apă, realizat în creion și cerneală, se afla un obiect, aflat pe un suport, reprezentînd un teasc din Dobrogea.

„Autoportretul" aparține lui Leonardo da Vinci.

Obiectul făcea parte din recuzita Muzeului Satului. Autorul: țăran român necunoscut.

Pe o altă pagină, un Studiu de roată hidraulică aparținînd, de asemenea, lui Leonardo.

Alături, Ciutura din Oltenia.

Față în față aceste imagini, cărora cineva le-a dat șansa de a se întîlni între invenția artistică și căutarea tehnică.

Obiectele noastre erau tăcute și misterioase anunțînd efortul și sfidînd, prin simplitatea lor, un spațiu, pline de omenesc și de vitalitate. Scoase din condiția lor exactă — un teasc și o ciutură — erau o frumoasă surpriză, două imagini a două forme geometrice desăvîrșite.

Ciutura olteneasă — o superbă floare de lemn, puternică și cordială. Teascul de Dobrogea — îndrăzneț și inventiv, simplu și neașteptat.

Pe de altă parte, desenele lui Leonardo. Ele cereau omului să îmbrățișeze toate fenomenele naturii, să exploreze locurile ei ascunse.

Meditații desenate, meditații sculptate. Două modalități de a face artă prin care oamenii au demonstrat de-a lungul veacurilor cunoașterea lor științifică. Ceea ce le unea era ideea de forță.

Uimită le-am descoperit și m-am gîndit cît de fascinantă ne apare energia acestor oameni care-și exprimă destinul lor creator în univers, proiectîndu-l în fața noastră la distanțe de secole, ai unor spirite niciodată împăcate de sine ale acestor artiști autentici. Motive ornamentale și linii de forță în același timp; față în față Leonardo da Vinci și doi țărani meșteri: unul olteean, altul dobrogean.

Și-ți spui că nu se poate, că Leonardo a tras cu ochiul — chiar dacă între operele lor e o distanță de secole — în curtea țăranului român și s-a inspirat în schițele sale avînd în față teascul de Dobrogea pentru turbilionul de apă și ciutura din Oltenia pentru roata hidraulică.

ARETA ȘANDRU

ACTUALITATEA pentru TINERET

NOTE • INFORMAŢII • MICROINTERVIURI AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

Teatru

Actori tineri, regizori tineri

Se poate spune, fără nici o exagerare, că Teatrul de stat din Oradea şi-a făcut un adevărat program din a oferi şanse cît mai rapide de afirmare tinerilor actori şi regizori veniţi să lucreze aici. Încă ne mai sînt vii în memorie spectacolele semnate de Alexandru Darie şi rolurile interpretate de tineri absolvenţi ai institutelor de specialitate. Iată că şi în acest început de toamnă aflăm că Teatrul de stat din Oradea nu-şi dezminte renumele şi că prin urmare, pe scena sa repetă şi joacă tineri interpreţi. La aceasta, dacă adăugăm atenţia pe care întreg colectivul o acordă piesei româneşti nu ne mai rămîne decît să sprijinim afirmaţiile cu exemple convingătoare.

Două premiere tocmai au avut loc săptămîna aceasta: una absolută, cu textul lui D. R. Popescu, **Dormind pe un şarpe** (sau **Pasul de foc**, sau **Femeia electrică** sau...) în regia şi scenografia lui Sergiu Savin, avînd ca interpreţi pe Ion Miinea (vă mai amintiţi excepţionalul Salieri compus de el în **Amadeus ?**), Ion Abrudan, Eugen Ţugulea, Ala Tăutu, Cristina Schiopu, Petre Panait (proaspăt absolvent), Marcel Segărceanu, Laurian Jivan. Cealaltă cu **Gărgăriţa**, de Ion Băieşu, în regia tînărului Radu Băieşu şi a la fel de tinerei scenografe Vioara Bara. În acest spectacol, alături de Eugen Ţugulea, Eugen Harizomenov şi Anca Miere Chirilă sînt distribuiţi actori aflaţi încă la început de drum: Mariana Presecan, Mariana Vasile, Emil Sauciuc, Ion Ruşcuţ, Dorin Presecan.

Dar noutăţile la Teatrul de stat din Oradea nu se opresc aici. Revista noastră a consemnat într-un articol deosebit de interesanta propunere regizorală a lui Laurian Oniga în **Tartuffe** de Moliere, pe scena studioului I.A.T.Ç. din această primăvară, la care se mai poate adăuga şi o altă realizare a celui care pe atunci era încă student: **Slugă la doi stăpîni** pusă în scenă la Botoşani. Iată că Laurian Oniga lucrează acum la Oradea şi nu numai „pe hîrtie" ci chiar în scenă. Ambiţiile sînt foarte mari dacă avem în vedere şi numai titlurile alese de către proaspătul regizor: **O noapte furtunoasă**, de I. L. Caragiale şi **Maestrul cîntăreţ** de Wedekind. Repetiţiile sînt în toi, dar nu vom deconspira decît distribuţia de la capodopera caragialească: Eugen Ţugulea Ion Miinea, Anca Miere Chirilă, Tiberiu Covaci, Ileana Iurciuc, Eugen Harizomenov, Petre Panait.

Muzică

Zilele muzicale sătmărene

Miezul acestei toamne găzduieşte o interesantă ediţie a uneia dintre manifeestările bienale de largă deschidere în peisajul cultural al ţării: **Zilele muzicale sătmărene**, ce se află în plină desfăşurare în perioada 8—15 octombrie.

Alături de concerte simfonice — de exemplu cel de deschidere a avut-o ca solistă pe tînăra violonistă Cristina Anghelescu, genericul înscriind pe afiş şi numele unor oaspeţi de peste hotare, de recitaluri camerale — printre care un loc aparte îl ocupă cel susţinut de formaţii de muzică veche din Satu Mare şi Carei, programul acestei săptămîni cu caracter de eveniment artistic include şi cea de a 43-a ediţie a **Galei Tinerilor Concertişti**, care îşi continuă şi în această stagiune traseul pe aceste meleaguri din nordul ţării. Cîţiva dintre tinerii solişti ai Galei sînt membri ai colectivului simfonic din Satu Mare, instrumentişti ce se afirmă astfel şi prin valenţele lor concertistice: cornistul Orban Carolv (în Concertul nr. 2 de Richard Strauss), violoniştii Maria Tamasi (abordînd dificila partitură ceaikovskiană) şi Ladislau Csendes (în Concertul în si minor de Saint Saens). Cele două seri ale galei (10, 11 octombrie) mai anunţă şi două momente beethoveniene: **Concertul nr. 5 „Imperialul" pentru pian şi orchestră** — tălmăcit de Ileana Horculescu şi **Concertul în Re major pentru vioară şi orchestră** în versiunea Luminiţei Petre-Rogacev, lor alăturîndu-li-se ariile din opere interpretate de mezzosoprana Carmen Oprişanu.

Filarmonica din Ploieşti propune publicului său o reîntîlnire cu Ion Voicu în dublă ipostază: cea de violonist şi dirijor al orchestrei sale simfonice. Programul ce va fi prezentat marţi 13 octombrie (semnificînd avanpremiera unui turneu în Grecia) oferă o incursiune în universul muzicii vieneze a clasicismului şi romantismului timpuriu: unui dintre **Divertismentele** datorate lui Mozart — pagină de largă accesibilitate, de mare bogăţie a inspiraţiei melodice şi prospeţime a expresiei, apoi o partitură concertantă dedicată viorii de genialul exponent al clasicismului vienez, iar în final **Simfonia a V-a** de Franz Schubert — lucrare ce vorbeşte despre strălucitorul talent componistic (manifestat mai ales în domeniul cameral) al acestui suflet romantic al începutului de veac XIX.

FLASH

Pe podiumul Ateneului Român, joi şi vineri, prestigioasa orchestră a filarmoniei „Oltenia" din Craiova a prezentat două concerte avîndu-l ca dirijor pe Modest Cichirdan. Programul a cuprins şi remarcabila partitură Simfonia a II-a, **de Serban Nichifor, ocupă distins în Polonia cu premiul** Musica Antiqua Europae Orientalis.

Carte

Noutăţi editoriale

Scriitorul Radu Tudoran este din nou prezent în librării, cu reeditarea romanului **Flăcările**, în apreciata colecţie de proză „Biblioteca Eminescu", iniţiată de Editura Eminescu. Volumul este însoţit de o postfaţă a autorului ● Editura Facla care ne-a obişnuit cu studii şi lucrări critice de o riguroasă ţinută ştiinţifică publică volumul lui Ivan Evseev, **Simboluri folclorice. Lirica de dragoste şi ceremonialul de nuntă.** Autorul analizează unul din cele mai însemnate „capitole" ale simbolisticii populare din perspectica specialistului în folcloristică, fără a refuza însă sugestiile antropologiei sau mitozofiei ● Ediţia de **Opere complete** Shakespeare, girată de Editura Univers, a ajuns la al VI-lea volum. În sumar figurează **Troilus şi Cresida** (traducere de Leon D. Levîţchi). **Totu-i bine cînd sfîrşeşte bine** (traducere de Ion Frunzetti). **Othello** (traducere de Ion Vinea). **Măsură pentru măsură** (traducere Leon D. Levîţchi). Ediţie şi comentarii de Leon D. Levîţchi ● Tot la Editura Univers semnalăm romanul clasicului elveţian, C.F. Ramuz, **Viaţa lui Samuel Belet** în traducerea lui Henri Zalis, şi în colecţia „Romanul secolului XX" **Model de copilărie** de Crista Wolf. Tălmăcirea îi aparţine lui Virgiliu Ştefănescu-Drăgăneşti ● Ion Marin Sadoveanu cunoscut ca prozator în special prin romanul **Sfîrşit de veac în Bucureşti**, este şi un remarcabil autor de povestiri şi nuvele. Editura Militară publică un volum din proza sa scurtă, de inspiraţie istorică, sub îngrijirea şi cu prefaţa criticului Valentin F. Mihăescu ● În cadrul colecţiei „Eminesciana" a Editurii Junimea a apărut volumul **O catedră Eminescu** însumînd cîteva dintre articolele şi recenziile lui Pompiliu Constantincscu referitoare la opera marelui poet, sau la studiile şi contribuţiile eminescologice. Între texte, şi cel care dă titlul cărţii, **O catedră Eminescu**, o caldă şi argumentată pledoarie pentru înfiinţarea la universitate a unei discipline de studiu consacrată exclusiv scrierilor eminesciene, deziderat rămas, din păcate, pînă astăzi, neîmplinit ● O lucrare de larg interes este **Artă şi istorie**, vol I a celebrului istoric de artă şi culturolog german, Jacob Burckhard, tipărită la Editura Meridiane, în traducerea lui Mircea Popescu.

Disc

O frumoasă carte de vizită

O nouă apariţie discografică în cadrul secţiei de muzică populară a Electrecordului, vine să întregească peisajul cîntecului popular românesc, cîntec ce de această dată ne poartă pe meleagurile teleormănene şi este adus de tînăra şi foarte talentata **Floarea Calotă**. Voce distinctă, cum rar mai întîlnim în muzica noastră populară, cu inflexiuni grave şi dramatice, cu un fior emoţional ce înfioară pînă la lacrimi, Elena Calotă a ştiut să-şi aleagă pentru fiecare melodie, versuri ce sînt de-o tulburătoare expresivitate. Amintindu-ne de vechii rapsozi ai neamului nostru, solista îşi impune un stil aparte, tocmai prin felul de-a interpreta texte care luminează doruri niciodată ştiute. Imagini ce păreau bătătorite şi adeseori banale în cîntecul popular, capătă la Floarea Calotă o prospeţime înrourată: „Cînd eram la mama fată / mîncam pîinea de pe vatră / o rădeam pe răzătoare / şi-aveam faţa ca o floare" sau „trece dorul prin grădină / se fereşte de lumină", sau „toate certurile noastre / s-au făcut zambile-albastre / ce-aşteaptă urmele noastre". Exemplele ar putea continua dar, vă lăsăm curiozitatea de-a asculta noul disc al tinerei interprete, disc ce cuprinde 12 piese de-o aleasă simţire artistică. Bucurîndu-se de acompaniamentul orchestrei de muzică populară condusă de Ion Albeşteanu şi de fluierul lui Ion Lăceanu, noua apariţie discografică rămîne o carte de vizită cu care Floarea Calotă poate să se mîndrească.

Semnalăm cu bucurie apariţia acestui disc care ne-a tulburat, reuşind să ne apropie, cît mai mult, de dorurile omeneşti, doruri ce au însoţit dintotdeauna fiinţa noastră românească.

IOANA PROCA

Cinema

Mariana Buruiană: „Pe Leonora o mai caut încă..."

Chiar şi cei care n-au avut şansa de a se număra printre spectatorii ediţiei din acest an ai Galei filmului cu tematică pentru tineret de la Costineşti ştiu probabil că **Figuranţii**, operă cinematografică semnată de **Malvina Urşianu**, a fost distinsă cu Premiul special al juriului şi că **Mariana Buruiană** a primit pentru rolul Leonora, din acelaşi film, Premiul de interpretare feminină. Iată că, în sfîrşit, iubitorii celei de-a şaptea arte vor avea prilejul să-şi satisfacă acea curiozitate, firească faţă de o operă care a impresionat un juriu exigent; **Figuranţii** va rula, foarte curînd, pe ecrane. Fără a ne propune să dezvăluim povestea scrisă şi regizată de Malvina Urşianu, vom spune, totuşi, că sînt reluate aici destinele unor personaje din **Pe malul sting al Dunării**, după zece ani, în procesul atît de complex al transformărilor revoluţionare ce-şi propuneau crearea unei lumi noi în ţara noastră. O adevărată frescă a unui moment de răscruce al istoriei noastre se doreşte noul film al Malvinei Urşianu.

În avanpremieră, oferim cititorilor cîteva opinii, cu multă parcimonie împărtăşite de **Mariana Buruiană**, căreia rolul interpretat aici i-a adus încununarea cu un premiu atît de rivnit.

— Mi-e greu să vorbesc despre Leonora... Eu încă o mai caut, încă mă mai gîndesc la ea. Şi-a făcut cu greu loc în mine, dar a rămas. I-am dat ceva din încrîncenarea şi voinţa cu care fac totul. O tînără, o fiinţă aflată între două lumi — ruptă de cea veche, de mediul în care a crescut şi care-şi caută calea, o căutare dramatică într-o lume nouă pe care mai întîi are a o înţelege. Tenacitatea, calităţile ei umane îi vor da şansa de a exista într-un univers în care totul este încă involburat, dar în care mîna întinsă a unui prieten aparţinînd cu toată fiinţa lumii noi va fi un sprijin şi o speranţă. De fapt, ei nu i se întîmplă multe lucruri, mai degrabă este în ea o stare, o aşteptare, o încordare. Ochiul cu care priveşte tot ce se întîmplă în jur, prefacerile ce au loc contează mai mult decît experienţa ei directă. Este ca o strună întinsă la maximum pe care răsună fiecare adiere.

Întregul film este o propunere foarte ambiţioasă — o frescă a societăţii româneşti a anilor '50 —, iar eu mă bucur că am făcut ceva care să aparţină acestei opere. Mă simt (şi veţi vedea de ce, după ce veţi urmări filmul) ca un al patrulea stîlp de susţinere al unui edificiu complicat şi pretenţios. Rolul a fost minuţios gîndit anterior, atent lucrat apoi, fără menajamente, cu mîne însămi şi sub îndrumarea austeră şi riguroasă a regizoarei.

M. IONESCU

Prezenţe româneşti

Recunoscută pentru rigoarea cu care îşi selectează lucrările din literaturile străine, ce urmează să fie destinate publicului tînăr, Editura pentru Copii din Shanghai (Shanghai Shaonian ertong chubanshe) include în colecţia „Literatură universală pentru copii" (Waiguo ertong wenxue congshu) romanul lui Vasile Băran, **Ambarcaţiunea eroică** (Yngxiong chuan), carte distinsă cu Premiul Uniunii Scriitorilor, în anul apariţiei (1976).

Versiunea chineză, cuprinzînd 93 000 de hieroglife, aparţine lui Lu Baogen subtil cunoscător al lumii româneşti cu spiritualitatea ei specifică. Îndrăgostit de această ceată de copii veseli şi simpatici, inteligenţi şi sănătoşi pe care împrejurări de excepţie i-au transformat din copii-ca-toţi-copiii în eroi, Lu Baogen are prilejul să-şi manifeste surprinzător talentul de filolog-traductor, lucrarea sa distingîndu-se printr-o expresie frumoasă, plină de vioiciune şi suplete, capabilă să concentreze întreaga mobilitate de gîndire şi acţiune a personajelor.

Sugestive sînt şi cele nouăsprezece ilustraţii interioare şi coperta aparţinînd graficienilor Sa Yingyiluofu şi, respectiv, Chen Dun, arta portretului înlesnind exteriorizări, de intensităţi diferite, ale psihologiei micilor eroi. Substanţială este **Prefaţa** lui Li Jiayu, un vechi iubitor al limbii şi literaturii române, personalitate cunoscută de cititorii noştri captivaţi de scrierile chineze traduse de Li Jiayu în româneşte. De bună seamă, publicul chinez este încîntat să citească, la deschiderea cărţii lui Vasile Băran, rîndurile scrise de Li Jiayu: „În Sud-Estul Europei se află un tărîm minunat şi bogat, străjuit de Lanţul Munţilor Carpaţi, de Dunăre şi de Marea Neagră. Numele lui e ROMÂNIA".

ILEANA HOGEA-VELIŞCU

Ion Vlasiu

„A TRĂI PESTE VEACURI" A FOST ȘI ESTE MAREA PERSPECTIVĂ A SCULPTURII

Sculpturile lui Ion Vlasiu, fie ele în marmură sau în piatră, în lemn sau în tuf vulcanic, în bronz sau în alabastru, se disting prin expresivitatea lor deosebită, prin capacitatea rară de a prinde în forme vii pulsul vieții autentice și a-l înzeci, a-l îmbogăți infinit : ele sînt, în marea lor majoritate, tulburătoare întrebări adresate deopotrivă sufletului și rațiunii, sînt invitații spre teritorii incitante unde luminează puternic istoria neamului nostru și eroii lui exemplari : Decebal, Horea, Cloșca, Crișan ori Avram Iancu.

Încrederii nestrămutate în eternitatea și demnitatea ființei umane, visului, iubirii, purității îi sînt consacrate numeroase lucrări intitulate Maternitate, Mireasă *sau* Muză, Eminescu, Creangă, Samuil Micu, Ion Budai Deleanu, Luchian, Brâncuși, Michelangelo, *pentru a enumera numai cîteva dintre cele mai valoroase portrete ale sculptorului, demonstrează marea lui capacitate de a defini, prin arta sa, personalitățile proeminente ale culturii românești și universale.*

Afirmat deplin, de asemenea, ca pictor înzestrat și ca romancier inconfundabil, în ciclul memorialistic inaugurat în anul 1938 cu volumul Am plecat din sat, *încununat cu premiul Academiei Române și continuat pînă azi prin romanele* Drum spre oameni *(1962),* O singură iubire *(1965),* Succes moral *(1984). Ion Vlasiu și-a realizat, prin întreaga sa operă, un portret complex, exemplar, fascinant.*

Descinzînd din vatra ancestrală a Transilvaniei, cu care a trăit totdeauna în inimă și minte, marele sculptor a știut totdeauna să fie el însuși, un artist total care a avut puteri, de-a lungul zbuciumatei sale vieți, tăria „să iasă la lumină, să adeverească, să arate, să oprească timpul necrutător în marea, neclintita lecție a iubirii și a frumuseții...".

— **Mai întîi și întîi, țin, stimate maestre Ion Vlasiu, să vă mulțumesc c-ați acceptat să-mi acordați acest interviu pentru** Suplimentul literar-artistic al „Scînteii tineretului".

— Un interviu cerut de un tînăr nu poate fi refuzat.

— **Despre sculptură scrieți în romanul „Am plecat din sat" că este** „cea mai grea și cea mai frumoasă meserie din lume", **iar în** O singură iubire, **reluînd și adîncind această definiție, concludeți :** „sculptura este puterea omului peste veacuri". **Care este azi viziunea dv. despre sculptură ?**

— Este grea sculptura, fiindcă spre deosebire de alte genuri, se realizează și se definește în materiale dure care se opun voinței artistului de a le transfigura. Efortul de concepție se izbește adeseori de condiții tehnice insurmontabile. Numai o voință care nu cedează și timpul te pot ajuta să ajungi la un rezultat. Din fericire sculptorii trăiesc mult. „A trăi peste veacuri" a fost și este marea perspectivă a sculpturii și este întemeiată în măsura în care exprimă istoria umană în ce are ea mai substanțial. Sinteza artistică pe care o poate realiza sculptorul în materie, dîndu-i vrajă și rezistență fizică, în timp, constituie una din marile dimensiuni ale istoriei umane. Mă gîndeam la marile momente cu care se mîndrește geniul uman.

— „Punctul de plecare al frumuseții, ca și scopul ei, este viața", **afirmați la un moment dat. Cît din viața dv. se regăsește în opera dv., și, în genere, cum priviți acest raport :** biografie-operă de artă ?

— Să simți arta și s-o faci ca pe o necesitate imperioasă de a te defini în formă și știl este un mod de a trăi frumosul simultan cu viața. E un proces în care te integrezi treptat. Biografia, micile sau marile tale conflicte de un ordin sau altul, dau operei o combustiune proprie și profil original. „După cît poți fi adînc în sinceritate". Repet.

— **O întrebare tulburătoare, pe care o desprindem din romanul** O singură iubire **este următoarea :** „Nu cumva rostul artei este acela de a reda vieții a patra dimensiune în spațiu și timp, adică speranță ?"

— Cărțile mele pun multe întrebări, rămase fără răspuns, însă întrebîndu-mă mereu ce este arta, cum se leagă de viață, din ce și cum se produce fluxul emoțional, cu un cuvînt acele calități care o ridică deasupra tuturor valorilor umane, am fost subjugat de aura optimistă a marilor opere.

— **Să ne oprim în continuare la momentul primei expoziții personale, cea realizată, la vîrsta de 24 de ani, la Tg. Mureș. Ce semnificație îi atribuiți în evoluția dv. ulterioară ?**

— Voiam să știu ce-am făcut. Nu știam ce e arta, ce este talentul, la ce sînt bune, cum se legau de viață toate acestea. O expoziție te așează în fața oamenilor și începe astfel subtila întrepătrundere socială, aceea care treptat te include în contemporaneitate ca exponent într-un registru de valori culturale, mai mult sau mai puțin manifestat. Expoziția mea din 1932 a fost cea dintîi expoziție de sculptură la Tg. Mureș și s-au găsit totuși cîțiva oameni entuziaști care m-au făcut să cred că și sculptura are un rost. Făcusem Școala de arte și meserii în acel oraș, eram tîmplar calificat, aveam o diplomă și dreptul de a lucra, însă n-aveam unde. Era o epocă a șomajului, cruntă. Cărțile mele evocă acești ani negri ai biografiei mele. Nu-mi dau seama bine, dar cred că în mintea mea o expoziție însemna „căutarea unei calificări mai bune". Să nu mai fiu tîmplar la cheremul patronilor, să fiu sculptor și să sculptez ce vreau eu. Deci arta înseamnă pentru mine o mare perspectivă, un drum spre libertate. O meserie în care nu ți se cere decît să fii sincer. Sincer cu tine, sincer cu oamenii, cu toată viața. Pare foarte simplu și nu e deloc simplu, dimpotrivă. Nevoia de sinceritate te atrage în conflicte și contradicții cu tine însuți și, deopotrivă, cu societatea, care te acceptă sau te respinge cu argumente uneori foarte dureroase. Să ți se spună în față că n-ai talent, că faci lucruri urîte, că talentul e ceva foarte, foarte rar. Se mai credea atunci că talentul era de esență divină. Deci trebuia numaidecît să știi cum stai cu „divinitatea" ? !

În orice caz, talentul nu putea fi ușor explicat. Îl simțeai și te lăsai dus ca de o credință personală.

— **Ce reprezintă Clujul pentru tinerețea dv. ? Vă pun această întrebare deoarece în urma celei de a doua expoziții personale realizate aici, Octavian Sireagu, în** Adevărul literar **care apărea în București, vă numește** „speranță a Ardealului".

— A fi „o speranță a Ardealului" este o laudă care includea un program. Ardealul era unit cu țara, de curînd. Clujul devenise un centru cultural susținut cu toate puterile, nu numai de ardeleni. Intelectualii din celelalte ținuturi românești, oameni de știință, profesori, artiști și scriitori țineau să se integreze în entuziasmul cu care Transilvania își deschidea drum în cultura românească. Eu eram numai o speranță, dar acest cuvînt scris într-o foarte citită revistă a timpului, m-a emoționat.

— „Abc-ul sculpturii l-am prins de la Ladea — într-un prim an de sculptură, ca elev al lui", **este o altă mărturisire a dv., referitoare la anii de început. Ce amintire păstrați acestui important sculptor ?**

— Rolul unui profesor e covîrșitor, mai ales prin încrederea pe care o poate insufla elevului. Mă întreb și azi, cu ce instinct al destinului meu, Ladea (care nu avea atunci decît 27 de ani) mi-a acordat, după primul an de studii, singurul premiu pe care îl avea Academia pentru toate clasele de sculptură ? Am primit și alte premii, dar cel oferit de profesorul meu a fost hotărîtor. În 1937—38, cînd m-am întors din Franța, am fost numit profesor la Academia de arte (mutată din Cluj la Timișoara), numire susținută chiar de Ladea, care ocupa locul rectorului. Ladea a murit prea repede, dar opera lui are un loc bine stabilit în cultura noastră.

— **Debutul în literatură se produce tot în acești ani. Sînteți, de altminteri, inițiatorul unei reviste.** Herald, **care, din păcate, nu apare decît într-un unic număr. Ce ne puteți spune despre această revistă ?**

— De obicei mi se atribuie mie apariția revistei **Herald**, deși într-una din cărțile mele (vol. II) am scris pe larg despre momentul respectiv. Nu eram singur, atît că eu am scris „cuvîntul de deschidere", mă rog, un fel de program teribilist, care nu i-a plăcut lui Bogdan Duică. Ne-a admonestat la cursul lui de Istoria literaturii, fapt care ne-a amuzat, dar nu pe toți. Între colaboratori erau cîțiva cărora nu le era indiferentă opinia profesorului și așa am intrat în conflictul de atitudine, care s-a soldat cu un eșec al avangardismului clujean.

— **Tot la Cluj l-ați întîlnit pe Emil Isac. Ați fost prieten cu Emil Giurgiuca, l-ați cunoscut pe Pavel Dan. Cum erau ei în acea vreme ?**

— Pe Emil Isac l-am avut profesor de estetică la Academia de arte frumoase. Îl iubeau elevii, însă cursul lui era cam destrămat. Pavel Dan trăia la Blaj, mi l-a prezentat Emil Giurgiuca, cu care devenisem bun prieten. Pavel Dan și-a publicat primele nuvele în revista **Gînd Românesc**. Nu l-am cunoscut bine decît citindu-i jurnalul. Proza lui n-a întîmpinat greutăți de nici un fel. Drumul îi era netezit de Rebreanu, pe care (dacă trăia) cred că l-ar fi depășit. Vedea în profunzime, iar limba lui avea rezonanțe poetice cu accent centrat pe expresie, calități care-l pun alături de Slavici. Criticii îi dau locul cuvenit în cultura literară. Pavel Dan e o mîndrie a tinereții noastre.

— **Acum urmează o întrebare pe care n-o pot ocoli : ce reprezintă pentru dv. literatura, primul roman pe care l-ați scris.** Am plecat din sat, **apărut în 1938, primind premiul Academiei Române, ultima apariție editorială pe care o semnați,** Cartea de toate zilele unui an, **fiind distinsă cu premiul Uniunii Scriitorilor pe 1986. Cum se împletește, deci, în viziunea dv., literatura cu sculptura și cu pictura, arte, totuși, atît de diferite între ele ?**

— **Am plecat din sat** este una din formele voinței mele de a fi sincer, și asta s-a văzut. Critici de bună credință au salutat această calitate, mai mult morală decît estetică. Era, în forma aceea, cartea unui copil de țăran, fost muncitor, ajuns în pragul unui debut de sculptor. Scrisă la persoana întîi, pe firul unei evidente autobiografii, era firesc să fie aduse în discuție amintirile lui Creangă. Abia mai tîrziu s-a observat că era vorba de altceva. Scriind-o, mă descopeream pe mine, dar și condițiile ingrate în care copii de țărani plecau din sat, înfruntînd și denunțînd ostilități penibile, cu care literatura noastră încă nu era obișnuită. **Cartea de toate zilele unui an** face parte din ciclul jurnalelor intitulate **În spațiu și timp.** Sînt patru volume a căror publicare a început în 1970 și continuă și azi, la Editura „Dacia".

La ultimul aspect al întrebării tot caut un răspuns de mulți ani și găsesc mereu altul. Sculptura, pictura, literatura, sînt genuri cu profil tehnic și estetic specific și, fără îndoială, orizontul expresiv al fiecăreia include tematica vieții cu altă optică estetică, însă, pentru mine, a schimba o modalitate tehnică cu alta mi s-a părut adeseori o soluție în care temperamentul meu își găsea respirația. Deci tot o consecință a voinței mele de sinceritate. M-am temut de repetiții, care în orice context s-ar desfășura, duc la un stil academic. Să fii mereu în avangardă față de tine însuți, ca și față de tot ce te împrejmuie, este un mod care te ajută să exprimi prospețime, chiar teme și idei obosite de alte momente și stiluri istorice. Totuși problema nu e simplă. Pot fi și alte păreri.

— **Să revenim la sculptură. Ați avut sentimentul de generație ? Din ce generație de sculptori români considerați că faceți parte ?**

— M-am simțit umăr la umăr cu toți aceia în a căror operă simțeam pulsînd ceva din propriile mele aspirații, fără să fac o cumpănă de valoare. De altfel, a încerca să pun talentul pe cîntar e o îndeletnicire zadarnică (practicată însă de unii critici). Talentul, dacă nu te situează în afara unităților de măsură, e dubios. Nu fac parte din nici o generație sau grupare.

— **Ați fost numit** „poet al materiei". **Cum ați apreciat această remarcă ?**

— Materia, spațiul, timpul, constituie cadrul de orizont cosmic al sculpturii, ontologic, după cît omul nu poate fi pus în afara acestui cadru. Pe mine m-a obsedat îndeosebi geneza materiei, ale cărei structuri și performanțe le-am apropiat de estetica formei de expresie. Piatra, marmura, lemnul, bronzul, se oferă pentru varii interpretări. A compromite materia cerîndu-i ce nu poate da, este egal cu a forța cuvintele să mintă (se întîmplă și asta).

— „Voiam să înțeleg ce e talentul și nu mă puteam dumiri... Trebuia să treacă multă vreme pînă să pot răspunde acestei întrebări" — **afirmați în romanul de debut. Ce răspuns dați azi acestei întrebări ? O sugestie o putem găsi într-o propoziție cuprinsă în** Cartea de toate zilele unui an, **despre care am mai amintit :** „Frumosul trebuie cîntărit cu lacrima..."

— Eu am spus mereu și repet că talent au toți oamenii. După cum în fiecare sămînță există scris momentul rodului, tot astfel talentul există ca virtualitate susceptibilă de a se afirma, în măsura în care îi sînt date condiții corespunzătoare. Aproape fiecăruia din simțurile noastre îi corespunde un gen artistic. Esențial mi se pare întîlnirea talentului cu viața, adică formarea conștiinței de ființă căreia îi sînt deschise toate ferestrele, toate lumile. Această conștiință dă talentului lumină și strălucire proprie. Cum ajungi la această conștiință ? Am crezut și mai cred că sinceritatea este un ghid care nu greșește. Fără o conștiință a valorilor talentul se mișcă fără direcție, debusolat, în afara timpului, în afara istoriei. Metafora lacrimei amintește momentele tragice prin care trece viața fiecărui artist.

— **Singurătatea artistului este un mit sau o realitate ?**

— Un răspuns prea savant ar întuneca întrebarea. E singur artistul după cît nu e înțeles și asta se întîmplă totdeauna cînd te exprimi în forme și modalități originale. Procesul cultural de asimilare a valorilor intuite de artist se produce cu întîrziere (uneori de secole). Talentul știe să aștepte. El sfidează singurătatea, face din ea un climat.

— **Sînteți un impătimit de istorie. Referindu-vă la monumentul** Horea, Cloșca, Crișan, **una dintre cele mai puternice sculpturi ale dv., spuneați, de altminteri :** „Horea a fost pentru mine tema care m-a format ca sculptor".

— Aș întreba și eu : dacă nu credem în istorie, ce ne mai rămîne? Cea mai umilă poezie este tot istorie. Eu am căutat profilul istoriei obsedat de timp, de forma pe care timpul o poate imprima materiei. Portretele legendare, miturile, le-am căutat în lemn. Decebal, Deceneu, Zalmoxis, mi-au dat dimensiunea adîncă a istoriei. Socrate, Homer, Pan, m-au atras și mai adînc în istorie. Și despre toate aceste lucrări critica plastică încă nu s-a pronunțat. Nu e un reproș, prezentul artistic e copleșit de prezent.

— **În** Spațiu și timp **(III), afirmați :** „ar fi timpul ca autoritatea artistului să fie respectată". **Era atunci în 1953. Ce înțelegeți azi prin „autoritatea" artistului ?**

— Există tendința de a trata artiștii ca pe niște angajați într-o competiție dictată. Minerii trebuiau să fie grași, țăranii încălțați numai cu bocanci, deși încă mai purtau opinci. Se insinuau aprioric reguli artistice neroade, proprii imposturii și toate acestea în numele revoluției. Nu credeam și nu cred nici azi în revoluții artistice dictate. Talentul ajuns la conștiința de sine se afirmă ca o pornire lăuntrică. Cred chiar că spontaneitatea exprimării este un semn că ne aflăm în fața unei gîndiri și a unei voințe libere. Poate m-am gîndit la toate acestea. Era firesc.

— **Dacă ați scrie o istorie a sculpturii românești, ce nume ați reține neapărat ?**

— Istorii s-au scris și se vor mai scrie. O astfel de muncă cere mare răspundere. Eu mă tem că aș fi subiectiv. Nici chiar o listă n-aș putea face, dar sînt cîteva nume de sculptori cu răsunet clar în cultura românească : Dumitru Pădurea, Ion Jalea, Cornel Medrea, Romul Ladea, Gheorghe Anghel, Ion Vlad. Numele lui Brâncuși se rostește singur. Mai tineri sînt mulți. Tineri în jur de 40—50 de ani, unii menționați în cărți de specialitate apărute în Franța, expozanți în marile galerii europene. N-aș îndrăzni să fac o selecție. În anii care vor veni se vor selecta singuri.

— **Există perfecțiunea, stimate maestru Ion Vlasiu ?**

— Întrebarea mi-o pun în fața naturii, plin de uimire, cu cîtă măiestrie și echilibru construiește (forme vegetale, animale sau minerale). În toate procesele ei organice se simte o ordine care depășește inteligența umană. Totuși, un anumit orgoliu cultural înclină să ridice valoarea artei deasupra naturii. Se poate cultiva într-un singur fel această teză : în operă știm ce **este**, fiindcă **o facem noi**, supusă stărilor noastre de speranță, aspirațiilor umane de fericire, în timp ce natura **face** pentru sine, supusă unor legi din ce în ce mai ascunse. Noțiunea perfecțiunii o putem folosi ca limită, cea mai înaltă, a voinței noastre de a ne exprima. Deci nu ca finalitatea unui proces, ci numai ca ideal.

— „A fi fericit înseamnă a trăi esențial... Arta caută expresia fericirii omenești" — **mărturisiți într-una dintre cele mai frumoase cărți pe care le-ați scris,** O singură iubire. **Greșim oare dacă vedem în aceste două afirmații ale dv. un adevărat crez uman și artistic care v-a călăuzit în întreaga activitate desfășurată atît de generos pe distanța a peste 6 decenii ?**

— Esențialitatea este înțeleasă aici ca un mod relativ al perfecțiunii (care e mai mult în sine intangibil), o treaptă în ierarhia adevărului ultim. Sper să nu greșesc apropiind fericirea de esența vieții și nici dacă spun că arta vrea și găsește forma expresivă, perenă a marilor momente pe care le trăim.

Interviu realizat de
NICOLAE ȚONE

Însemnări critice

Florile şi grădinarii

Alpha '85, volumul de debut colectiv apărut la Editura Dacia în 1985, cuprinde între coperţile sale 16 autori. Desigur, se poate compune un articol doar din simpla enumerare şi punctare la modul cît mai succint a trăsăturilor specifice fiecăruia dintre ei. E aproape imposibil să faci o caracterizare de ansamblu a cărţii. În **Invocaţii** aveam 5 nume în **Gustul livezii**, 8, dar 16 !... Şi totuşi, „regizorii" nu se poate spune că au fost atît de neatenţi ca în cazul primului volum comentat în serialul de faţă. În primul rînd, nu se coboară chiar atît de des sub un anume nivel al poeziei, aceasta şi datorită faptului că foarte mulţi dintre autori au o bogată experienţă a scrisului, publică de mai mulţi ani de zile, unii au trecut chiar de 40 de ani, aşa că sintagma de „tînăr poet" este, la nu puţini dintre ei, valabilă doar pentru gradul de afirmare artistică în care se găsesc acum, altfel putînd fi privită, dacă nu neapărat o ofensă, drept o ironie binevoitoare. Şi aici ca şi în **Gustul livezii**, găsim binevenitele precizări bio-bibliografice. Aflăm astfel că, Cristian Andrei, de pildă, s-a născut pe data de 14 noiembrie 1956 la Timişoara, a absolvit Facultatea de istorie şi filozofie a Universităţii din Cluj-Napoca iar actualmente este profesor la Piteşti. Pînă la grupajul **Alb abstract**, cu care e prezent în antologia de faţă a mai publicat în revistele **Steaua**, **Luceafărul**, **Utunk**. Asemănător se prezintă lucrurile şi în cazul celorlalţi autori. Din păcate, se pot face şi aprecieri, de asemenea, de ansamblu, negative. Cea mai importantă este aceea că prea adesea versurile au în cazul multora, chiar a celor mai înzestraţi dintre autori, un caracter prefabricat şi artificios. Un gust neexersat poate să se lase uşor indus în eroare de aparenţa şlefuită cu dichis, „frumoasă" oricum fără cusururi prea frapante a enunţurilor şi să conceadă că **Alpha '85** este o antologie impecabilă, cuprinzînd creaţii ale unor poeţi, tot unul şi unul cum se zice, cu lecturi, talentaţi, abili, meşteşugari ai versului, ingenioşi şi îndrăzneţi în plasticitatea formulărilor, nu mai puţin pregnanţi în viziune. Criticul însă va să sesizeze că adesea un „scenariu" aparţinînd unor precursori ori congeneri, este „reţinut" cu oarecare pricepere de unul sau altul dintre autorii de faţă în teritoriul său liric, anexat cu un camuflat abuz acestuia, că, alteori, versurile sînt seci, frumoasele cuvinte sînt fără vibraţie, sonorele formulări sînt doar bombastice, fineţea este doar a pojghiţei, nu şi a miezului, iar acesta din urmă, citeodată, ca să reiau o formulare celebră, lipseşte cu desăvîrşire.

Inevitabil trebuie să spun acum cîteva cuvinte totuşi, despre fiecare în parte. **Cristian Andrei**, despre care pomeneam adineauri, scrie o poezie pseudo-didactică, enunţurile sînt clare, de o plasticitate reţinută şi, cel mai adesea elocventă. El redactează o „poezie a poeziei", sau, cu alte cuvinte, de afişare rafinată a „programului" poetic, cam în genul lui Valéry sau Ion Barbu. Aceştia îl influenţează şi în planul formal pe autor în enunţurile de o agreabilă limpiditate aş spune, a felului în care este „aruncat în pagină" un anume conţinut în ultimul lui strat ermetic. Poetul e mai cu seamă suculent şi substanţial în intuirea, tradusă într-o expresie proaspătă, a posibilităţilor limbajului : **„Prelungă o literă îşi înnoieşte solzii / alunecă pe buzele noastre rostindu-ne / curajul speranţa iar de-a albi iarna ce vine"**. Interesant e autorul şi într-o anume poezie de „dragoste nu lipsită de detalii „realiste" cu discreţie plină de gust lăsate „să curgă" în text. Alte versuri sînt însă de „umplutură", greoaie, discursive „problematizînd" steril, pe alocuri chiar indigest. Nu lipsesc nici versificaţiile cursive în tipar tradiţional, lipsite de relief şi nici măcar atît de plăcute încît să poată fi recitate la o serbare şcolară. În total un poet talentat, dar inegal de care „regizorii" nu au avut prea mare milă, lăsîndu-l să se expună în public şi cu calităţile şi cu defectele.

În schimb **Cornelia Liliana Balţei**, produce stihuri seci de la cap la coadă, pline de incriminări aparente şi incolore în fond : **„ar trebui mai multă răbdare din partea planetei / mai multă răbdare cu pruncii ei / mai multă desluşire din partea filosofilor / mai multă lumină din partea medicilor" ; „cu sînt un peisaj / din care tocmai EU lipsesc"** (Elogiul făcut celor care au „compus" volumul este, se înţelege limpede, nu în absolut, ci strict relativ; aşadar, trebuie luat în consideraţie doar în cadrul comparaţiei făcute la începutul acestui articol).

Versuri frumoase, de melancolii traduse graţios dar fără adincime, de interogaţii fără necesara încărcătură dramatică, (deşi o compoziţie se numeşte chiar **Poem pe o temă fundamentală**) scrie **Gheorghe Mihai Bîrlea** (demn de semnalat, nici un poet de la un timp încoace nu mai semnează cu â din î !) Din fericire totuşi, o anume prospeţime nu lipseşte, dacă poetul, (probabil, o natură frustă în fond) se abţine să „filosofeze". Iată **Elegia poetului**. Primele patru stihuri se ţin minte printr-o notă de o subtilă deschidere tragică, deloc conceptualizată. Mai apoi, poetul vrea să dea o anvergură teoretică, ca să nu zic aşa textului şi totul capătă un iz emfatic şi zgrunţuros, melodramatic.

Ruxandra Cesereanu are, evident, darul imaginii percutante, iluminatoare de esenţe lăuntrice. Ceea ce-i face mai tulburători tropii este particularitatea că ele pot fi gustate şi în afara referirilor exprese avute în vedere de autoare, a „subiectului" propriu zis a unui poem sau al altuia : **„Cine te întîlneşte / are nevoie de tine ca de dragoste /, eşti ca o sobă caldă în care / se coace pîinea şi se frămîntă aluatul / pentru orfelinii îmbrăcaţi la fel / din pudoare de fată bătrînă" ; „Gîndul străluceşte la urmă / ca o medalie pe pieptul colonelului" ; „Ai o tristeţe curată şi sacră / precum un pinguin / care stă la soare / şi aşteaptă vîntul să-l usuce de apă". „Amintirea lui / în trupul lui masiv de taine / distilată de auzuri suferinde" ; „Hohotele erau strangulate în propria lor închinare" ; „Mă scol înţelept în aspra ruină a bolii"**. Grupajul Ruxandrei Cesereanu este dintre cele mai consistente valoric, mai egale, aşadar, mai „curate" din întreaga carte.

Dar, vorba ceea, una caldă, una rece! Vor succede prin urmare versurile lui **Romulus Constantinescu**, a cărui secţiune se intitulează parcă într-un chip rău prevestitor **Aleatoriu**. El scrie o poezie plină de majuscule, de întortocheate enunţuri filozofarde, de numele lui Zamolxe pus aproape în fiecare stih şi în fiecare titlu de poem. Dincolo de incontestabilele bune intenţii ale autorului nu rămîne decît senzaţia de forţare a compoziţiilor de a avea culoare, volum, relief prin simplă rostogolire de vorbe cărora poetul nu ştie să le descopere latenţa lirică prin asamblarea în sintagme relevante. Degeaba scrie autorul **„să arzi la milioane de grade, să arzi necontenit !"** dacă versurile, ele nu sînt pătrunse de un minimal fluid nu incandescent, dar măcar călduţ.

Un pasaj liric antologic se sesizează la un moment dat, în stihurile corecte, fără a denota totuşi calităţi peste rînd, ale lui **Nicolae Mercean**. Titlul secţiunii sale este, şi el, în felul său elocvent : **Vînătorul orb**. Parcă la nimereală, fără nici o premeditare „vînătorul" ochişte o „situaţie" lirică doldora de sugestii : **„şi printre şi peste toate a dori intimităţi / şi alcooluri a presimţi capodopera / crescînd în absenţă la masa de scris"**.

Gavril Moldovan dă la iveală o poezie distinsă, uşor fanată, totuşi percutantă cel mai adesea, de nobile şi stinse melancolii traduse într-o expresie inspirată în context, aşadar adecvată, concretizată în mase de vorbe curgînd blînd fără obstacole, fără imagini excesiv de „touchante" ; o poezie a dramei absenţei unui dat dramatic autentic, simfonic, grandios, una a autoîncarcerării, eului liric sub zodia minorului. Orice clamare este pur decorativă, orice ridicare a braţelor evident obosită : **„nimic mai însufleţitor decît această dimineaţă / cînd îţi retragi mîinile smerite din somn / supraveghind hotarele zilei / simţindu-le / din marginea nopţii abia plecate"**. Delicateţea, dar şi limitele acestei poezii, care înduioşează fără a impresiona, sînt evidente.

Dozajul în cuprinsul cărţii de care aminteam adineauri (albului trebuie să-i succeadă negrul şi, vorba personajului caragialian, viceversa) se respectă şi acum, **Stampele** lui **Ion Matei Mureşanu** sînt fade, ca să nu spun cu un cuvînt mai nimerit în situaţia dată de-a dreptul sălcii, pline de adresări pretenţioase, prezumţioase, găunoase : **„Trupul nostru Arthur Rimbaud / aşchii de carne plutind / niciodată urcînd către zei"**. Într-adevăr !

VICTOR ATANASIU

(Va urma)

Revista revistelor

Tragism şi miticism

● Elogiind, pentru calităţile analitice, eseul **Meşterul Manole sau imanenţa tragicului**, de **Horia Bădescu**, criticul literar **Al. Dobrescu** ţine să evidenţieze (în „Convorbiri literare", nr. 8) şi **„o semnificaţie mai largă, ce nu trebuie dispreţuită"**. Aşezînd **„la începuturile literaturii noastre artistice o creaţie fundamental tragică"**, eseul poetului **„descurajează o dată mai mult vechea şi bine înrădăcinata prejudecată, reluată adesea şi azi, despre presupusa funciară inaptitudine pentru tragic a românului, dispus mai degrabă să se salveze prin umor decît să-şi asume destinul"**. Recursul la umor nu poate fi negat, căci **„«misticismul», adică bagatelizarea tragicului, coborîrea lui în deriziune, este o trăsătură prea evidentă spre a fi contestată"**, dar, cum bine accentuează criticul, **„ea reprezintă numai o faţă a lucrurilor, dacă nu secundară, în orice caz echilibrată de capacitatea perceperii dimensiunii tragice a existenţei"**. Fiind de acord că **„Seninătatea ciobanului din Miorița şi zbaterea fără ieşire a meşterului Manole sînt polii între care s-a mişcat continuu spiritul nostru"** şi că **„a-l trece pe unu cu vederea în limpedea favoare a celuilalt este mai mult decît o deformare : este o mutilare pur şi simplu"**, ne întrebăm totuşi dacă asimilarea seninătăţii ciobanului din **Miorița** cu salvarea prin umor, cu „miticismul" — e drept, numai sugerată, nu afirmată ca atare — e legitimă. În orice caz, dacă avem în vedere reprezentările cele mai pure, indiscutabile, ale dichotomiei tragism/miticism, putem subscrie la concluzia că eseul lui Horia Bădescu „restabileşte, indirect, pierdutul echilibru".

Mai multe feluri ale rîsului

● Cu pledoaria subiacentă a lui Horia Bădescu pentru tragoc face pandant pledoaria pentru seriozitate pe care o susţine Mihai Zamfir într-un excelent articol (în „Ramuri", nr. 6). Punctul său de vedere e provocat de adeziunea euforic exclusivistă, evidentă în ultimul timp în anumite medii, la virtuţile rîsului : **„În intervenţiile pe marginea comicului se poate sesiza cu uşurinţă spre ce se îndreaptă preferinţele comentatorilor : spre punerea în valoare a virtuţilor veşnice ale rîsului, spre sublinierea permanenţei comicului în orice imprejurări"**. Putem face, totuşi, din rîs o modalitate existenţială absolută, care interzice oricare alta ? Avînd la dispoziţie exemple esenţiale, Mihai Zamfir observă că **„scriitorii fundamentali, adică aceia care ne-au modificat percepţia asupra lumii sau aceia care au infiltrat în umanitate o nouă credinţă au fost de obicei oameni gravi, chiar austeri"**. E un caz particular totuşi. Sînt altele cu mai multă greutate de generalitate : **„În punctele cruciale ale istoriei, rîsul pare condamnat ; îl relegăm către zonele de stabilitate sau de bunăstare, către epocile cînd oamenii simt acut nevoia de superfluu. Pus în ecuaţii generale, rîsul va ieşi întotdeauna pe locul al doilea"**. Există un **„rîs accidental"** şi un **„rîs fundamental"**. În discuţie, adică de pus sub semnul întrebării, nu e atît cel dintîi (**„descărcarea fiziologică umbrită de foarte puţin spirit"**), cît cel de-al doilea (**„vocaţia ludică profundă faţă de dezastrul ce înconjoară de obicei condiţia umană"**). Mihai Zamfir citează o amplă depoziţie a lui H.F. Amiel împotriva acestei specii : depoziţie care îi acuză vacuitatea în termeni **„drastici"**. Concluzia la care ajunge **„părintele jurnalului intim"** îi eşafodează propria concluzie : **„Ca atitudine existenţială programată, rîsul duce la nihilism, la absenţa oricărei credinţe şi la rîcanare perpetuă"**. Istoria probează, din păcate, ipoteza eseistului : **„Cele mai mari erori pe care le-a trăit umanitatea s-ar putea să fi luat naştere din deriziune, din ironia strivitoare şi suficientă, îndreptate împotriva unei ordini căreia i se găseau numai defecte"**. Rîsul atotdominator, care nu acceptă nici o altă privire asupra existenţei şi, implicit, a culturii, e o maladie a secolului XX. S-ar putea ca Mihai Zamfir să aibă dreptate să spună că **„am rîs sincer pentru ultima oară odată cu I.L. Caragiale"**, dar şi că, **„după Caragiale, nu s-a mai putut rîde niciodată la fel de spontan şi la fel de sincer"**. Să nu ne amăgim : **„rîsului gol şi desfiinţator"** i se datorează multe, prea multe din anomaliile sfîrşitului de secol. **„Nu se poate rîde chiar de orice"**, a spus Constantin Noica, dar lui Mihai Zamfir i se pare că filosoful atenuează **„o realitate mult mai generală şi mai gravă : nu se mai poate rîde aproape de nimic, pentru că imediat rîsul riscă să se transforme în rîcanare maladivă"**. E bine că eseistul încheie cu o precizare pe care o consideră esenţială : **„Acest elogiu al seriozităţii nu trebuie privit drept un refuz al rîsului, ci drept încercare de apreciere lucidă a limitelor sale conjuncturale"**. Adevărul ultim e chiar acesta : **„Teoriile trec, rîsul şi plînsul rămîn, într-o complementaritate ce vine de dincolo de noi"**.

Spune-mi ce citeşti, spunem-i cine te citeşte

Sub un generic cu morgă, tehnico-ştiinţific, **Condiţia receptării**, aşa cum se poartă, **Tribuna** pune la cale o dezbatere vie, la care invitaţii participă cu mînecile suflecate, dornici să spună mai mult decît se spune de obicei cu asemenea ocazii. Iată, în nr. 39, din 24 septembrie, criticul **Val Condurache** desenează un fabulos **„portret al cititorului ca persoană în text"**. Ce vrea să zică aşa ceva ? Criticul e de părere că orice carte îţi solicită o stare afectivă anume pentru a o citi în spiritul ei. Trebuie să devii, în timpul lecturii, personaj al cărţii. Dacă o citeşti sub presiunea timpului — e cazul cronicarului literar, presat de termenul „predării" articolului, dar şi al studiosului care înghite bibliografii după bibliografii — introduci în ecuaţie **„un personaj străin de personajele inventate de autor"** şi atunci, **„cartea pe care o citim e-o altă carte decît aceea care a fost scrisă"**. Aşa stau lucrurile. La întrebarea lui Val Condurache : **„nu vi s-a întîmplat să aminaţi o lectură după numai cîteva pagini parcurse, n-aţi simţit că în dumneavoastră nu se poate naşte personajul acela miraculos — cititorul, că textul vi se refuză, întorcînd spre dumneavoastră o faţă opacă, neliniştitoare ?"**, mai toţi am putea să răspundem „da !".

Această realitate nu poate absolvi totuşi opacitatea în faţa marii opere. S-ar putea să fie ea **„de bună condiţie"** persoana care i-a mărturisit cu seninătate criticului că nu agreează romanele lui Dostoievski, dar lipsa ei de aderenţă nu poate fi scuzată. Naşterea ca persoană în textul unei opere fundamentale cere un efort special, programatic, de «facere grea». Val Condurache însuşi povesteşte că în timpul lecturii romanului „Războiul sfîrşitului lumii", a trebuit să se lupte nu atît cu textul, cît cu cititorul din sine, dar n-a abandonat pînă ce personajul ca cititor, nu s-a instalat „comod" înlăuntrul său. Cititorul care vrea să intre în vibraţie cu opera, să devină, cum spune Val Condurache, **„persoană în text"**, e dator să epuizeze toate posibilităţile de racord.

Altfel spus, dar de această dată cu vorbele prozatorului **Tudor Dumitru Savu**, să se implice. Cititorul ideal este cel despre care scriitorul poate să spună, cu versul lui Baudelaire, **„Mon semblable, mon frère"**. Cum să n-aibă dreptate Tudor Dumitru Savu cînd crede că „acest cititor este tot atît de necesar unei literaturi ca şi scriitorul însuşi" ? E valabil dictonul **„Spune-mi ce citeşti ca să-ţi spun cine eşti"**, dar e valabilă şi varianta lui : **„Scriitorul are acută nevoie de cel de lîngă el, de cititorul instruit şi implicat, de cel pentru care literatura este o problemă vie, necesară ca mod de a se cunoaşte pe sine"**. Indiscutabil, dar mai cu seamă lucrurile considerate ca indiscutabile trebuie puse mereu în discuţie ; aşa cum face dezbaterea revistei clujene.

IMPARŢIAL

HORIA BERNEA — „Curte"

ÎN ACTUALITATE, POEZIA TÎNĂRĂ

Ironia sentimentalului *)

Versurile tulburătoare ale ultimei cărți a lui Dan Verona ne duc într-o lume în care se îmbină miraculosul, atmosfera de lume fabuloasă, primordială, — în care gesturile sînt ritualice iar personajele simbolice —, cu existența cotidiană, lucrurile fiind reduse aici la dimensiunile lor reale.

Modalitățile sînt diferite, de la forma clasică a sonetului, la proza fantastică și la versurile libere, curgînd cu ușurință. Dar conținutul acestui volum este o concentrație de idei, meditația abstractă fiind înveșmîntată în imagini violente, amintind versetele biblice, sensul existenței umane, neliniștea metafizică în fața zidului întunecat al timpului, iubirea — fiind temele cele mai importante.

Nu am întîlnit la nici un alt poet din promoția '70 o absență atît de mare a elementelor de peisaj, natura este extrem de rar prezentă, ea este sublimată, folosită sub forma simbolurilor. Este o continuă îmbinare de elemente sacre cu elemente metaforice moderne, din care nu lipsește nici anecdoticul. Poetul scrie cu foarte multă degajare, creînd o atmosferă de înaltă spiritualitate : „Mereu în așteptarea ploilor / căutînd ceva nedeslușit în prezența lor rătăcitoare / sufletul său lacustru taie bezna / și asemenea fulgerului / brusc se consumă, fără cenușă, / ispășind o pedeapsă lacustră / un adevăr de nici o buză rostit, / fără somn, gata oricînd s-o ia din loc / ca și cum propriul arhanghel / l-ar înjunghia pe la spate". *(Cu ochii închiși)*

Referirile adeseori autobiografice sînt alambicate, integrate atmosferei generale a volumului, întrețesîndu-se cu referirile la antichitate, cu parabolele avînd substrat mitic : „Iată cum rătăcesc zeii pribegi, bătrîni inutili / fără casă și pat, rămași în afara lumii / pe nesfîrșitul pămînt al făgăduinței" *(Zeii pribegi, II)* și „Ce zăpadă ? șopti pîfanul privind prin ochean. / Nu sînt decît lacrimile zeilor pribegi / hrană pentru mulțimea de crabi ce-au invadat locul gol / stînd la pîndă în hrubele nopții". *(Zeii pribegi, III)*

În capitolul dedicat cobaiului, acesta este văzut ca o vietate slabă, dinainte sacrificată, victimă predestinată pentru tot felul de experiențe, poetul folosind un ton ușor zeflemist, în realitate fiind un sentimental, un om de suflet. În poemul final el se identifică, grav, cu personajul despre care scrie, luînd un ton mai demn, tonul speranței într-o lume mai bună : „Văd o lumină. / Văd o lumină la capătul nopții / blîndă și tremurătoare / ca și cum am privi printr-un tunel nesfîrșit / și am zări ieșirea de partea cealaltă. / / Văd o lumină / văd aura focului / luminînd fața bătrînului Trib / așa cum era înainte de decimare / / ...Aud rîndeaua fulgerînd nori de talaș — / așa cum a fost odată". *(A șaptea strajă)*. Unele din referirile cărții sînt de origine livrescă, altele sînt aluzive, cartea fiind plină, ca un stup de miere, de esență, acumulată în timp, a unei culturi temeinice.

Ideea de iubire este asociată cu ideea de sacrificiu de sine, de dăruire, pornirile senzuale au grație și suavitate, și mereu, iubirea este văzută ca o fugă de singurătate : „Sînt mînios pe inima ce bate / Cînd văd că fără tine e pustiu / Cînd urlă ochiul de singurătate / Și noaptea sar din pat ca din sicriu / / Sînt mînios că lucrurile toate / În lipsa ta parcă orbesc de dor / Umblînd cu aripile demontate / Și-n piept cu sufletul de cositor. / / Însă de cum apari, de prin unghere / Ssoaune vechi, dulapuri strălucesc" *(Cîntec de dragoste și minie)*.

Tonul întregii cărți este plin de firesc și de forță, o veritabilă experiență de viață luînd forma versului de bună calitate. „Balada vestitorului" este, alături de celelalte cărți ale autorului, un volum dens și grav, scris cu un talent ce demonstrează că Dan Verona este unul din poeții importanți ai generației sale.

MARA NICOARĂ

*) **Dan Verona, Balada vestitorului și alte poeme**, Editura **Cartea Românească**.

Poezia cunoașterii *)

Elena Ștefoi a debutat tîrziu, ruptă de complexul și zgomotosul pluton al generației sale, cu un volum intitulat strategic : *Linia de plutire* în urma obținerii premiului pentru debut al Editurii Cartea Românească. O parte din riscul la care putea să se expună prin întîrziere a fost anihilat de o serie de factori care au provenit în special din detașarea poeziei pe care o scrie de cea a confraților între care s-a aflat multă vreme și, nu în ultimul rînd, datorită primirii de care s-a bucurat cartea : un eseu pertinent aparținînd lui Ștefan Aug. Doinaș („Figural și aforistic") urmat de premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor.

În fond — referindu-se la timpii de acțiune ai unui scriitor — E. M. Cioran medita astfel : „Modul de a fi al unui scriitor este condiționat fiziologic ; posedă un ritm al său, insistent și ireductibil...".

Pendularea între frustețea exprimării, a decodării poeziei și înțelegerea filosofică a potențialului subjugat — ridică poezia Elenei Ștefoi cu o treaptă deasupra ironicilor și chiar a poeziei cotidianului, fenomen la care se face des referire atunci cînd se vorbește despre poezia tinerilor. De altfel, într-un poem dedicat *poeților tineri* intitulat în mod programatic : „Mult prea multe ninsori, comedii, eclipse, lecții, anonimat", autoarea polemizează cu unele modalități de ajungere la poezie ale confraților : „Toate acestea se petrec într-un anume punct al orașului. / Mă duce pînă acolo un diavol abrupt, cel care m-a făcut / salahor al firelor de alarmă. Din pricina frigului / din pricină că memoria nici un frate nu are...".

Contururile poeziei din *Linia de plutire* sînt pînă la un anumit punct fixate : șerpuiesc între revoltă și mărturisirea în profunzime a cunoașterii (de aici și aerul ușor aforistic al unor poeme), exaltarea din preajma cromaticii interioare a realității, spaima din fața puterilor nemărturisite ale memoriei. Memoria revine ca un laitmotiv, urcă și coboară odată cu sîngele în fiecare poem, ridică sau temperează puterile cu motoare ascunse ale artei poeticii. Am putea simplifica mult comentariul nostru spunînd că poezia Elenei Ștefoi se naște din încleștarea acerbă a luptei pentru cunoaștere prin autocunoaștere, prin realizarea unei hărți detaliate a impulsurilor biologice, a urmăririi acțiunilor acestora spre exteriorul ființei : „În fiecare zi mă uit cu luare-aminte la stînga. / la dreapta, poate mai există un loc liber / în această fanfară..." *(Niciodată din cauza mea)*.

Tabloul complex-imagistic se realizează cu puține cuvinte, ironia (cînd există) provine din straturile adînci ale sugestiei : „Dialectica se așează-ntre noi și brusc îi mai crește o cocoașă". „Spre binele binelui nostru promit să-mi răsfăț / ca pe-un prunc simțul realității / să-l cîntăresc zilnic / și să-i arăt punctele cardinale ale dezordinii...". Invazia prozaismelor din unele poeme este stopată de plasticitatea extraordinară a unor „ziceri" (metafore) „plasate" cu abilitate pe nodurile rezistente la cîntec ale versurilor. Rezultă un ritm sacadat, o spunere ce pare neutră, cu gura închisă, arzînd de fapt în interiorul ei rezistent un combustibil, nobil cu mare putere calorică : „Celorlalți le poți spune pe nume, de atîtea ori / cuvintătoarele au lipsit la aniversarea / infirmităților tale. Ritmul și cauza măresc / actele de curaj pe care nu le-ai putut săvîrși. / Pînă ce le vezi bine de tot și de mîna ta dreaptă / ți-e frică. Depășind romantismele trebuia să adaugi / ceva la povestea aceasta. Între o exactitate și alta / memoria trece cu biciul". *(Ritmul și cauza)*.

Cea de a doua carte a poetei, *Repetiție zilnică*, pare să fie o construcție anterioară debutului, reflectînd în orice caz o perioadă de tatonare, o mișcare de retragere în sine a lirismului, încercare de pregătire a limbajului pentru o poezie proprie : „Azi ninge frumos / nimeni nu bate / cuie în pauza / dintre comete / în lumina singeroasă / dintre părțile de vorbire..." *(Poetul fericit)*.

Ar mai fi de remarcat o posibilă fugă de lirism, care uneori se petrece ca o fugă din deșert și refugierea nestrategică într-un alt deșert de cele mai multe ori nepoetic : „ocară nezăbrelită", „o bătrînă surubărind / măruntaiele melodioase / ale altui abis", ...Și iată năvodul / îndelung peticit își iese / din minți..." etc.

De aceea, preferăm volumul de debut al poetei, convinși fiind că numai o „întîmplare" editorială a făcut ca *Repetiție zilnică* să apară după *Linia de plutire*, o carte întreagă ce anunța o poetă capabilă să se detașeze de la început de ceea ce în mod obișnuit numim „albia cea mare a generației".

VALERIU BÂRGĂU

*) **Elena Ștefoi, Repetiție zilnică**, Editura **Eminescu**.

36 cu 5 *)

Ceea ce este în viața de zi cu zi, în „prezentul mic" — folosesc o sintagmă îndrăgită de autor și care extrapolează infinitul particulelor subatomice la cotidian —, Aurelian Titu Dumitrescu este și în ceea scrie. Poet independent, matur adică, A.T.D. întruchipează un „miner al scrisului" — calitate moștenită de la învățătorii săi într-ale literaturii.

Recenta sa apariție editorială poartă aceeași matricolă a **Antumelor** cu dedicație și poate fi identificată în registrul stării civile a poeziei noastre sub onomasticul **Quasimodo.** Cuprinde, cum se întîmplă de la **Despre viața mea și a tatălui meu** încoace, poeme de largă respirație, care mizează pe apetența epică a lectorului pentru a-l introduce în spațiul unui lirism incomod, șocant sentențios, scontat axiologic. Un spațiu euclidian și ne-euclidian concomitent, justificîndu-și coordonatele printr-o metafizică proprie („Cînd totul devine imposibil, începe adevărul despre mine". — (5), „a cărei dedusă teorie nu am avut încă posibilitatea de a compune într-un sistem". (A.T.D. în **Note** la **Antume 6**).

Explicitarea acesteia, cel puțin, nu este urgent necesară în alt limbaj, cît timp accesul către poezia sa rămîne neîngrădit. Absența violenței fiziologice, de pildă, motivată astfel : „Calmul meu vine din viața oamenilor de ceară. / Oamenii de ceară sînt în amintiri. / Acolo pătrunde din timp în timp sentimentul și îi face să fie. / Oamenii de ceară sînt oameni / trăiți de mine / de mai multe ori". (1) nu contravine ideii de luptă frecvent sugerată în restul poemelor, aerului de duritate degajat la tot pasul. Căci aceasta din urmă ține mai mult de resortul memoriei („Cîndva un prieten mi-a spus : / Tatăl tău este memoria".), policromă totdeauna cînd este vorba de copilărie. Exagerînd detalii, hiperbolizînd frumusețea și victoria, din aproape în aproape, poetul se decide — nu știm cît de ușor — în a prefera condiției lui Samson pe cea a lui Quasimodo. Modestie autoimpusă, gest de sportiv retras în plină glorie. Puținul spațiu ne obligă să fragmentăm : „Cel care ieșea pînă la urmă învingător / era iubit o clipă de toate femeile. /.../ În acea clipă învingătorul putea alege. / Și el alegea cu ochii o femeie / pe care nu o lua niciodată cu el /.../ Ea îl umilea continuu, fostul învățător își pierdea puterea. / rareori mai învingea...". Mecanismul creației se declanșează, în principal, în preajma unor durative categorice, abundente ce-i drept, dar semnificative pentru reconstituirea fizionomiei celor două „personaje" ale cărții : tatăl și fiul.

Realitatea surclasează fantasticul, spunea cineva, poate chiar Marquez, și poemele lui Aurelian Titu Dumitrescu nu fac — iată — decît să împămîntenească formularea. Pentru că există, desigur, în acest volum și ceva „hașiș" prizat în bibliotecile latino-americanilor, însă rafinat după o excelentă rețetă personală. (O cercetare viitoare în extenso asupra cărții de față este necesară în mod hotărît, ca să fim drepți pînă la capăt). Densitatea mare a versurilor memorabile este atu-ul poetului. Cităm, la întîmplare : „Vita urla și, fiind în toți, nu recunoștea pe nimeni". „Pe cei bătrîni se cuvine să-i crezi că au făcut totul, / spunea tatăl meu pe cîmpul alungit asemenea singurătății" sau „Tatăl meu și-a petrecut trei sferturi din viață / apărîndu-se / și nu există măcar un atac memorabil".

Reproșuri de lector : inserții ample — poem în poem, flach-bach-uri forțate ce deturnează frumusețea unor poeme spre pistele degetului mic.

Replica poetului : „Viața, avînd temperatura 36 cu 5, / ca o masă incoloră și inodoră, uneori invizibilă, / mai ales cînd vine din trecut, / te poate ajunge pretutindeni. / Dar ne amăgim cu o circulație / rectilinie".

„Encefalograma" poeziei lui Aurelian Titu Dumitrescu, palimpsest cu + pe —, studiată integral, creează schisme la nivelul convențiilor.

P.S. Excelente, de asemenea, coperta și ilustrațiile graficianului Mircea Dumitrescu, care însoțesc cartea : propuneri de blazon mayaș.

NISTOR TĂNĂSESCU

*) **Aurelian Titu Dumitrescu, Antumele 6 : Quasimodo**, Editura **Litera**.

Blitz

Rectificări în biografia lui Al. Iacobescu

Un poet și un excelent traducător e Al. Iacobescu, uitat, astăzi, pe nedrept. Opera sa originală, traducerile, precum și munca desfășurată cu seriozitate în redacțiile cîtorva reviste au stîrnit, în perioada interbelică, atenția și aprecierea criticii și istoriei literare. Tot ceea ce a scris ocupă în biblioteca mea două mari rafturi. Lui Florea Firan îi revine meritul de a fi cel dintîi istoric literar care i-a întocmit o succintă și prețioasă fișă biografică în cartea sa. **Profiluri și structuri literare. Contribuții la o istorie a literaturii române.** Craiova, Scrisul Românesc, 1986, p. 399—400. Fără să facă investigații personale, în cazul de față, Florea Firan a preluat din bibliografia consultată data eronată a nașterii poetului. Al. Iacobescu s-a născut la 7 iunie 1894 în orașul Pitești și nu în 1874 cum întîlnim în cartea cercetătorului craiovean. De curînd am găsit în arhiva familiei poetului documentul ce clarifică această incertitudine : **Extract din registrul actelor de naștere pe anul 1894. Din anul una mie opt sute nouăzeci și patru, luna iunie, ziua șapte, ora 1 post meridiane. Act de naștere al lui Alexandru, de sex masculin, născut ieri la ora opt dimineața, în orașul Pitești, la casa părinților săi, nr. 30, din str. București, culoarea galben, fiu legitim al lui Marcu Iacobescu, în etate de ani treizeci și șapte, de națiune român, de religie ortodox, de profesiune rotar, domiciliat în acest oraș, și al soției acestuia Aurelia Iacobescu, de ani șaptesprezece, după declarațiunea făcută de tatăl care ne-a prezentat copilul. Un martor, Tănase Tănăsescu, de ani cincizeci, de profesiune funcționar și al doilea martor, Hristache Antonescu, de ani cincizeci și șase, de profesiune muncitor, domiciliați în această comună care au subscris acest act după ce li s-a citit împreună cu noi și declarantele. Constatat după lege de noi Ofițer al Stării Civile, Pitești. Un martor neștiind carte s-a subscris de noi. Declarant, Marcu Iacobescu, Martori, T. Tănăsescu și H. Antonescu. Ofițer G. Gagiu. Dat conform registrului pe timbru legal.** Această dată corespunde cu cea consemnată și de I. C. Popescu-Polyctet în **Antologia poeților olteni.** Craiova. Editura „Ramuri", 1929, p. 70. Cît privește data morții, în cartea lui Florea Firan nu o întîlnim, iar în nota elaborată de Nicolae Mecu în **G. Călinescu și contemporanii săi. (Corespondență primită). Volumul 2.** București, Editura Minerva, 1987, p. 5, mijloc, apare **1945**, cînd, de fapt, exact e anul 1951. A fost înmormîntat în cimitirul Reînvierea din București. Noi știri despre activitatea literară a lui Al. Iacobescu mai poate oferi Mihai Viorel Iacobescu, fiul poetului, care locuiește în București.

NICOLAE SCURTU

Se anunţă o nouă carte

Mihai Bogdan

SÎMBURELE CLIPEI

Mihai Bogdan s-a născut la 18 martie 1960 în Bucureşti. A absolvit Facultatea de comerţ în 1984. A debutat în SLAST în 1983, cu o prezentare de Nichita Stănescu.

Autorul se explică

Iubite cititorule,
Află că savanţii caută încă granule de Timp, din cele pe care noi le strivim între respirări.
Am iscodit şi eu, într-un alt chip, aşezarea duratelor în nopţile galbene cînd din eter se încheagă un cîntec auzit iar nu cîntat.
Din cele nopţi s-a ales un simbure de clipă: miezu-i de ceaţă se va pierde.
Eu l-am sădit. Dacă din el va răsări o nouă clipă, adaug-o la viaţa ta...

Tablou

Să nu te sperie tabloul cerului
cu nori fumegînd

Eşti chiar tu,
acoperindu-mi rănile cu o aripă...

Citire

În cenuşa literelor
va licări Adevărul

Eu sînt poemul
şi vă privesc
cum doar luna,
prinsă-n năvodul
pescarului...

O, după-amieze calde

O, după-amieze calde, dulci lecturi
Cuvinte supraputse, crescătoare
Din litere ce înfloresc frînturi
De lungi călătorii interioare

Trăiri învolburate, neperechi
Şi strigăte ce se topesc în toamnă
Din cer, către vremelnice urechi
Zei nepătrunşi vocale toamnă...

Cîntec bătrîn

Undeva între sunet şi ureche
Altundeva între ochi şi lumină
Pluteşte senzaţia cuvîntului, veche
Ferindu-se de timpan, de retină

O, ce demult mi-ai vorbit !
Aş vrea să-ţi răspund, dar mi-e teamă
De-a nu străpunge tabloul gîndit
Sau a trupului ramă...

Larmă de albastru

Sunete înserate sclipesc
cuvinte desfrunzite zac duse

în fumul albăstrui
al iubirii

Tăcerea
a izgonit timpul...

Stîrnirea cuvîntului

Sub adierea stelelor fixe
m-am plecat, scriam
cu degetul în nisip cuvinte
de ei nu le-au citit

Prejuru-mi stăteau
şi mă întrebau

În urma lor au stîrnit vîntul
ce a şters minunile
săpate în pulbere,
O, clipă a clipelor...

Aşteptare

Clipe albe dilatate
care de acum s-au dus
Timpul spulberă durate
nesupus

Aşteptare-n aşteptare
lungă vreme de urît
Din prezent alunecare
în trecut

Clară pagină de carte
adiere de curînd
Dinspre viitor mă arde
un cuvînt...

Biblioteca de proză scurtă

Smochinul albastru

Vreme de toamnă, cu cer vineţiu. Frunzele smochinului bat în albastru. Un stol de vrăbii a explodat sub streaşină. Uşa cea mare a gemut prelung anunţînd paşii mărunţi şi repezi ai femeii. Rotundă, rostogolirea ei peste pietrele diforme ale aleii. Un pui de furtună se ceartă în gluga de coceni. Pe stradă, începutul de furie al vîntului . „Să îmbrac smochinul în haine de iarnă", gîndeşte femeia. Apoi îşi aduce aminte de gustul fraged, dulce-acrişor al fructelor scoase din cuptorul mare atîţat cu stuf. O ciudată asociaţie de amintiri o repede spre anume chemări, iscate de o strîmbă iubire de sine. Toamna şi melancolicul Topîrceanu se cuibăresc sub o aripă frîntă. Pene purtate de vînt şi umblet centenar, pe dibuite. Umblet spre catul de sus al anului. Toamnă, cîntec de lebădă şi, poate, scîncet de nou născut. Iubire de sine — pentru că nu mai ai pe cine iubi ?

„Minodorooo !", o strigă săteni, iar acest strigăt are ceva dintr-un dans iberic, aprins şi tragic. Săteni orăşeniţi îi spun, cu o voce mai spălată, „Doamna Minodora". Dar „a"-ul îşi pierde cataligele şi devine rotund, rotund ca o bulă de caşcaval. Ca trupul femeii, mult prea iubit de sine. Săteni o invocă adeseori. Cei orăşeniţi, doar în duminicile lungi şi plicticoase, cînd izul de molan sau de rachiu naşte cai verzi pe pereţi.

„Minodorooo !" o strigă învăţătorul, care i-a adus o nouă carte. I-o va citi şi lui Coco, papagalul aşediat de purici. Aşezată între perini simandicoase, colivia lui e un hohot ştirb. Citeşte mai departe. Andrei Bolkonsky, întins pe spate, cu privirea spre cerul înstelat. Da, da, înfrîngere şi victorie la Austerlitz. Gide a avut dreptate, nu-i aşa ? cînd a văzut în gestul de adîncă meditaţie al contelui transfigurarea kantiană a cerului şi moralei. „Dat naibii contele Lew", îşi zice învăţătorul. Coco se zbate în colivie într-un chip, aprobator şi ciugulește paraziţii din penaju-i exotic. Cu o sforţare zgomotoasă femeia se îndreaptă spre soba „Vesta". Rîntaşul e aproape gata. Seminţele de mei s-au încălzit destul. După lecţia de literatură Coco suportă mai uşor indigestia. Mai gravă i se pare Minodorei năpîrlirea pisicii. A îmbătrînit sărmana şi toarce interminabile lecţii de metafizică sub voluminoasa sobă. „Oare ce-o mai gîndi, biata de ea ?" Şi acum, iat-o, s-a cocoţat pe pămîntul din care se ridică un ficus exantematic. Sapă cu lăbuţele o groapă excrementală. „Nu, nu, nu e frrrrumos, iubita mea", îi zice. Apoi : „Du-te, dragă, afară, că afară e un cer vînăt, vînăt, ca cerul Danemarcei din nălucirile lui Hamlet". Nefericitul prînt, năluca tatălui său scutură din nou frunzele smochinului. Îşi spune iar : „Ar trebui, dragă, să-l îmbrac în paie. Altfel o să degere, sărmanul, iubitul de el". Vuietul furtunii din soba „Vesta" e un semn. Semn e şi nestăvilita logoree a învăţătorului. Scîncet polemic, ratarea sa. A scris o droaie de articole despre zborul tăunilor şi al ţîntarilor înţărcaţi cu sînge. Nici un editor n-a avut bunăvoinţa să-i publice opera. „Ar trebui să înfiinţăm aici o tipărniţă şi să publicăm capodopera pe frunze de smochin", îi spune adeseori Minodorei, văduva trăsnită de un milion de idei. Numai ea îl înţelege, numai ea. Vede în el vîrful de lance al vechiului şi noului spirit. Toţi ceilalţi sînt o turmă de nespălaţi, materie nediferenţiată, gregară. Toţi ceilalţi ... „Punct şi de la capăt" — zice. Milionul de idei sucite trebuie împlinit.

Şi învăţătorul o înţelege, la rîndu-i. Învăţătorul, vărul căpitanului, decedat într-o aprigă luptă cu vin spumos. Cu mulţi ani în urmă i-a apărut şi poza în jurnale. Un exemplar se lăfăie deasupra „Vestei", chip blajin, uşor melancolic, învăluit în sosurile culinare ale anilor de mai tîrziu. „Emile ! Emile ! îl ingină uneori, ai intrat în viaţă strîmb şi cîş. Ai ieşit din ea tîriş-grăpiş, sărmanul de tine". Îi mîngîie chipul blajin, deloc eroic, apoi începe confesiunea lacrimogenă a lui Coco. Peste macrameuri şi împletituri oloage pluteşte un minut de scîncet avicol. O scurtă pauză şi, iar, torsul metafizic al zmotocitei. Scame de păr zac pe grămăjoara de lemne de sub sobă. Într-o zi Minodora a vrut să le strîngă şi să le păstreze, ca o pretinsă, posibilă, viitoare amintire. Dar s-a răzgîndit. Felina tîrăşte mereu după ea o sumă de neruşinări care nu încap în firea omului. Coco e mai de isprăvă, un băiat de toată isprava. Simte zbuciumul văduvei şi se transpune adeseori în trăirile ei. Aşa e şi acum. Învăţătorul a intrat în casă, catifelos ca o manţie medievală. Un de Medici muşcînd din hrean răzbunător. Toate i se par pe dos pînă şi în confesiunile pe care le aruncă văduvei. Minodora îşi freacă mîinile. Puncte de roşeaţă se aşează în obrajii ei rotofei. Un pahar cu răchie odihneşte pe măsuţa rotundă. Şi cartea contelui Lew. Coco se zbate şi ciriie ca un apucat. E adevărat, întîi animalele simt cutremurul. Oamenii îl suportă. Casa văduvei se electrizează. „Coco, iubitule, fii cuminte ! Nu se va întîmpla nimic grav", i se spune.

„Dragă doamnă, rosteşte învăţătorul, cugetul de azi e ca o strepezire de dinţi, nisip macerat de gingii scorbutice".

„Într-un anume fel ai dreptate, învăţătorule, dar eu cred că nu cugetul este bolnav, ci ecoul său".

Astfel rostogolcau ei fraze despre lumea superioară, rememorînd gînduri din poeţii damnaţi şi din existenţialişti. Coco îşi numără puricii de sub aripi. Pe măsuţa rotundă a mai apărut un pahar. I-au urmat o farfurioară cu icre de tarama, o tăviţă cu felii de pîine şi un cuţit bont cu mîner de plexiglas. Mestecînd sonor, învăţătorul vorbea de noile lui demersuri în vederea publicării capodoperei. Ţîntarii şi tăunii lui meritau mai mult decît o zacere în insectare, peste vata îngălbenită.

„Nu se poate, nu se poate, dragă doamnă, ca după atîtea stupizenii să nu se nască şi ceva genial. Orice sfîrşit de mileniu e însoţit de revelaţii. Iată, nemţii au scos deja un tratat despre cîntecul greierilor. În cazul de faţă însă e vorba de ceva cu mult mai serios. Asanarea mlaştinilor, recuperarea pămîntului, civilizarea mangrovelor ; expansiunea demografică cere asemenea investiţii...".

„Da, da, da, dragul meu învăţător, ai dreptate. Eşti un vizionar, guşter neîmpăcat cu coada căzută. O dulceaţă de cireşe amare serveşti ? Am desfăcut aseară un borcan, o minunăţie".

„Da, da, da... mda... poate..."

Nodul din gît nu-l părăseşte. Se răsfaţă ca un motan în poala conteselor decrepite. Uneori îl strigă interior, ca o implozie : „Spune odată, învăţătorule, hai spune !" Urmează un hohot catifelat, cu iz sardonic. „Spune ! hai, spune odată !" Îl alungă din gînd, apoi iar îl soarbe, ca pe un drog prăpăstios. Îşi descheie nasturele de sus al cămăşii şi roşeşte uşor, boare stupidă. Spre căderea serii îşi ia avînt, acrobat olog pe o sîrmă dată cu vaselină.

„De cînd s-a prăpădit Clemansa, spune în cele din urmă învăţătorul, de cînd s-a prăpădit biata de ea, m-am ocupat numai de ţîntari şi de tăuni. Treizeci de ani am trudit la această operă pe care, în sfîrşit, o văd încheiată. Mă simt uşurat acum, în sfîrşit mă simt mai uşurat."

„Înţeleg şi mă bucur. Slavă cerului că ai avut atîta putere. Dar, spune-mi învăţătorule, numai pentru asta ai venit în casa mea ?"

„Pentru asta şi..."

Iar nodul din gît. Implozia. Piticăiala lui Coco. Căscatul nesuferit al zmotocitei. Soarbe din rachiu. Încă o lingurică de cireşe amare. Un aer de mister, ca o surdă ameninţare, se aşează peste macrameuri şi perini fabuloase. Un junghi vine de undeva şi se destramă în întregul trup. Sub oasele capului sîngele e tulburel nărăvaş. Fierberea lui e strigăt şi damf.

„Numai pentru asta ai venit, învăţătorule ?"

Aude întrebarea ca prin pereţi de vată. Trupul şi-l simte uşor, alunecător, aluat umplut cu prea multă drojdie. Ciudat, buzele îi sînt clisoase, cerul gurii uscat.

„N-am venit numai pentru asta", îşi aude vocea, tot ca prin pereţi de vată. Vocea altcuiva, parcă. „Am venit de fapt, de fapt... să vă cer mîna, scumpă doamnă".

Urechile văduvei, foi de varză roşie. Privirea i s-a lipit de chipul blajin al căpitanului post-mortem. Într-un tîrziu învăţătorul aude : „Mi-e teamă că am să te refuz. După trei decenii de văduvie nimic nu se mai poate schimba. Nimic, înţelegi, învăţătorule ? Ce-ar gîndi despre mine Coco şi zmotocita şi smochinul cu frunzele albastre ? Aş fi o mamă denaturată pentru ei toţi".

Roşeaţa de pe faţa văduvei s-a topit. A mai trecut un hop, hopul din fiecare toamnă tîrzie. Coco şi-a reluat ginguritul. Apucase luna de un corn şi o tîra între perini. Smochinul din faţa geamului mai pierdea cîteva frunze.

„Ah, da, smochinul, a zis într-un tîrziu femeia. Învăţătorule, eşti bun să mi-l acoperi cu paie şi în toamna asta ? În curînd s-or asmuţi furtunile şi gerul peste bietul de el. Hai, fii bun învăţătorule, iar eu am să-ţi dau toate frunzele anului viitor, să-ţi scoţi magnifica ta carte despre ţîntari şi tăuni. Fii bun, te rog, şi înţelegător".

Palid şi stors de zeamă bătrînul a tras repede uşa după el. Puţin mai tîrziu a fost văzut lucrînd cu o rîvnă pe care numai în pragul iernilor şi-o descoperea. Baloţii de paie lăsau dîre pe alee. Le-a strîns şi le-a aruncat peste smochinul albastru. În casa încălzită Minodora asculta ultimul anotimp al lui Vivaldi. Străvechiul patefon se încăpăţîna să-şi ţină acul în acelaşi şanţ, un tremolo repetat la nesfîrşit. „Ai observat, Coco dragă, a îmbătrînit şi patefonul, sărmanul de el." Apoi, prin geamul nici măcar deschis : „Îţi mulţumesc învăţătorule. Şi acum te rog să porneşti furtuna şi gerul peste casa iubirii noastre".

PAVEL PERFIL

Armăsarul de culoarea spumei

Digul avansează în mare ca o lamă pietrificată, tăind apele întunecate. Un val se sparge de baza cenuşie şi stropii plutesc în vînt, dezmierdînd obrajii încălziţi. Priveşte în jur, simţindu-şi nimicnicia în faţa undelor zdrobindu-se în zeci de curcubee.

Alaltăieri, abia sosit, crezuse că-şi stricase tot concediul. Recepţionerul cu faţa pătată de cosuri rînjise fad, anunţîndu-l că de la începutul sezonului nu mai sînt camere. Simţise un junghi de enervare la auzul unei asemenea veşti şi se gîndise că ar fi fost mult mai cuminte să se fi dus la munte. „N-avem nici o cameră liberă" repetase celălalt şi el realizase că stă acolo ca un idiot. Parcă simţea privirile oamenilor din hol arzîndu-l în ceafă şi se aplecase, luîndu-şi valiza, o valiză din imitaţie de piele neagră. Ieşise fără să se uite înapoi. Se plimbase toată ziua prin faţa clădirilor strălucitoare, special pentru a le arăta alora de vin acolo că-i sfidează, că nu-i pasă de ei. Pe la ora prînzului, cînd se oprise pe o terasă, simţindu-se în hainele proprii ca într-o etuvă, îl acostase un individ destul de ciudat. Nu prea înalt, gras, în pantaloni de doc scurţi care lăsau să i se vadă ţesătura varicelor pe pulpele brînzoase, purtînd un tricou marinăresc în roşu şi alb şi o pălăriuţă de soare moleşită, însul se recomandase drept proprietar al unei vile, aflate ceva mai jos de hotel. Înainte ca el să apuce să schiţeze vreun gest, celălalt îi propusese să-l ia în gazdă, dacă bineînţeles, n-are cumva alte planuri. La între-

barea lui de unde știe că n-ar avea unde să stea, grasul îi răspunse că de cînd trăia pe litoral învățase să aprecieze oamenii din ochi. Nu mai întrebase nimic, poate era toropit de căldură sau poate era plictisit.

Îl urmase pe proprietar, coborînd pe o potecă ascunsă între tufișuri de un verde crud, printre care razele soarelui lunecau jucăuse. Acolo, înconjurat de boschetele prăfuite, murmurul mării îi ajungea oarecum înnăbușit, atenuat de frunzele foșnitoare. Vila era albastră și albă, avea etaj, balcon, cu șezlong și o grădină mică în care vîntul unduia printre petele colorate ale florilor. Ciudatul personaj își scosese pălăria tuflită și decolorată, ștergîndu-și capul pleșuv cu o batistă care odată fusese curată; apoi îl invitase, rîzînd, înăuntru. Se înțeleseseră repede asupra prețului, surprinzător de scăzut pentru acea perioadă a anului, apoi proprietarul îl condusese pe niște scări de lemn bătrîn, lăcuit, într-o cameră micuță și cochetă, cu pereții acoperiți de vechi șaluri tricotate, cu o veioză pietată cu prichindei desprinși din basmele cu zîne și în care șerpuia, nevăzut, neauzit, mirosul verii. Rămăsese cumva surprins în fața acestui colțișor ieșit în afara timpului și gazda, respectîndu-i tăcerea și încîntarea secretă, închisese încet ușa în spatele lui. Abia atunci îndrăznise să se miște, tulburînd liniștea înștăpînită. Își despachetase puținele lucruri luate mai mult la insistența soției și coborîse să se plimbe puțin. Se întorsese seara, cînd valurile adormite rostogoleau pe creste frînturile de lună căzute în mare. După o masă gustoasă, îi urase noapte bună omului în tricou vărgat, urcase în cameră, se desbrăcase și se furișase în așternutul mirosind a iasomie.

O paltă de vînt rece îl readuce la realitate. Clestarul apelor involburate se retrage, parcă regretînd, de pe stîncile sticloase și spuma curgînd în ochiuri, dezvăluie un cal fremătător, de albeața marmorei. Nu sînt nici douăzeci de metri pînă la el și privește, neînregistrînd nici uimire, nici teamă, nimic, de parcă totul e cît se poate de firesc, aripile în care se sparge lumina. Calul se uită la el cu ochi negri și adînci, apoi își scutură aripile acelea desprinse parcă din vis, parcă din vrajă și nechează prelung. Sunetul se rostogolește, amestecîndu-se cu vocea mării, coboară, jos, tot mai jos, întorcîndu-se în apele înspumate. Înaintează cu mîna întinsă, pierzîndu-se în ochii ca o chemare mută. Înainte de a-și da seama ce s-a întîmplat, se află pe spatele încă umed. Vîntul se stîrnește brusc și își dă seama că nu e vînt, e bătaia aripilor și, fără a realiza desprinderea, vede marea micșorîndu-se, digul devine o bandă, apoi nu mai e nimic, doar un fîr pierdut între ape. Aripile taie majestuos văzduhul, iar el e un singur trup cu animalul, o singură ființă în amurgul de culoarea mărgeanului. Cît a zburat ?. O oră, o zi ,o săptămînă, cine poate ști. Cu delicatețea unei petale atingînd apa, calul coboară între valurile care, docile, îi deschid drum. Descalecă, deși nu-și dă seama cînd a simțit sub tălpi piatra digului și, cînd se întoarce, vede doar stîncile spălate de marea neștiutoare. Gazda nu-l întreabă nimic, îl privește cu ochi schimbați parcă, și îi arată masa, pe care aburește îmbietor cina încălzită.

În zori se află deja pe dig, privind pietrele poleite de aurora care se naște. Soarele abia începe să ardă și, în ciuda răcorii matinale, pe plajă au răsărit umbrelele și cearșafurile colorate ale fericiților beneficiari ai concediilor de odihnă. Acum încep să șosească tot mai mulți și unii îl privesc intrigați, fiindcă așa e omul, trebuie să se holbeze la ceva. Se așează pe stînca păstrînd răcoarea nopții. Căldura e din ce în ce mai pronunțată, și își descheie cămașa la gît, lărgindu-și nodul cravatei. La prînz, cînd plaja este un furnicar de culori și zgomote, își plimbă ochii obosiți peste întinderea dureros de albastră a mării și se scoală, cu haina ținută pe brat. Pornește încet, parcă îmbătrînit cu o sută de ani, evitînd să atingă trupurile arse de soare. Bărbatul cel gras îl așteaptă, de parcă ar fi știut că va veni, și ochii îi strălucesc ciudat. „E cald" spune el, numai pentru a spune ceva și celălalt încuviințează fără nici o vorbă. Mănîncă în tăcere, nici măcar nu simte gustul bucatelor, se șterge cu servetul brodat și se scoală încet de la masă. Din spate se aude glasul gazdei, de parcă ar face o banală remarcă asupra vremii, sau poate chiar asta face. „După-masă mai mult ca sigur va ploua". Se oprește și se întoarce. Locul de la masă e gol, nici n-a auzit cînd a ieșit celălalt din cameră. Ezită o clipă, apoi numai în cămașă, cu mînecile suflecate și capul gol, pornește alergînd pe cărarea dintre boschetele tînjind după răcoare. Se oprește, nădușit și roșu la față, cu părul în dezordine, pe digul cenușiu. Cîțiva norișori s-au adunat la orizont, dar căldura zilei e omniprezentă, insinuîndu-se în nisip, în case, în oameni. Stă și așteaptă ,fără a se sinchisi de privirile curioase ale celor dimprejur.

Norișorii s-au transformat în nori mari, întunecați, în spatele cărora soarele abia dacă se mai ghicește. Pe plaja de culoarea terenurilor virane ale copilăriei, ultimii întîrziați își string lucrurile. Numai el a mai rămas la marginea digului, cu picioarele goale udate de apa sărată. Vîntul a început să se întețească, azvîrlind valuri grele spre mal. Își contemplă degetele care parcă n-ar fi ale lui și, cînd își ridică privirea, calul e acolo, cu aripile acelea mari și albe spintecînd văzduhul. Îl mîngîie pe coama stufoasă în care sclipesc boabe de clestar și, într-o clipă, se află din nou pe spatele armăsarului. Ziduri lichide se înalță, deschizîndu-le drumul. Plutesc peste marea fierbinte, printre ceețuri pufoase și aproape transparente, într-un canion fluid. Astăzi nu va ploua.

Acum e încredințat că gazda știe. Altfel de ce l-ar aștepta întotdeauna la timp, de ce strălucirea aceea din ochi ? Dar nu-i pasă. Nu ține minte cît mai are din concediu, nu mai ține minte decît că în fiecare zi înnorată, armăsarul născut din spumă și cu aripi de culoarea inocenței va fi acolo, pe rocile roase de ape și va necheza în aerul sărat și el îl va călări prin abisuri de culori. Ar mai trebui să-și amintească ceva ? E aici parcă de cînd s-ar fi născut. Soția melancolică, copii gălăgioși, apartamentul cenușiu, toate acestea se pierd undeva în urmă. În fiecare dimineață ieșe pe balcon, privește cerul, și dacă e înnorat, dacă toată lumea îl vede trist și întunecat el se duce pe dig la prietenul alb. Și dacă e soare și toată lumea se distrează, el rămîne în cameră cu jaluzelele trase, în umbră, și privește cu ochi strălucitori tavanul limpede, în timp ce, neauzită și nevăzută, gazda robotește prin vilă.

Stă în picioare la capătul digului, bătut de vînt și nins de spumă. Stropii țîșnesc în aer, țesînd irizații tremurătoare și cînd apele se retrag, pe rocile înspumate, mai frumos, mai superb, mai viu ca oricînd, calul alb își mișcă aripile sclipitoare. Și atunci, în clipa unică a apariției, soarele izbutește să spargă pentru o secundă perdeua vînătă a norilor. Razele scăpate pentru puțin din încătușare cern un văl de culoarea mierii peste aripile fremătînd, peste coama involburată și peste ochii negri. O secundă, doar. „Atîta frumusețe !. Nu pot să cred..." șoptește, căzînd în genunchi, întinzînd mîinile spre miracolul de o clipă. Și deodată, că bătaia unei pleoape uriașe, totul dispare. Stă căzut în genunchi, cu mîinile întinse, în fața unor pietre cenușii, acoperite de alge zvîrlite de apă, și știe că nu marea este cea care i-a udat obrajii, deși gustul rămîne sărat.

A ajuns la vilă. În grădină, florile erau ofilite, trecute, iar pereții casei, abia acum vedea, erau coșcoviți și pe alocuri crăpați. Parchetul holișorului de la intrare a scîrțîit cînd a călcat pe el. În bucătărie, pe masă, lîngă niște resturi reci, a găsit un bilețel din partea proprietarului care-i făcea cunoscut că, din cauza întîrzierilor repetate, nu poate să-l mai găzduiască și că dorea ca a doua zi să-și plătească chiria. A urcat scările prăfuite, nici nu-și dăduse seama ce mizerie se strînsese aici, pînă și pînze de păianjen, a deschis ușa camerei înfrigurate și a urcat în patul nitel murdar, fără să se mai uite la abajurul veiozei. Știa că prichindeii aceia fugiseră și mai știa că ochii gazdei, dimineața, vor fi la fel de flasci ca în ziua cînd se întîlniseră. Se ghemui sub pătura aspră, strîngîndu-și genunchii la piept. În camera tăcută, doar tavanul îl mai veghea. Un tavan spoit în alb, pătat ici și colo de țîntari uscați.

CRISTIAN LĂZĂRESCU

FLORICA VASILESCU — Tapiserie

PRIMA VERBA

Costin Grigoraş

S-a născut la 11 februarie 1955. Debutează în revista „Luceafărul" colaborînd și la „Flacăra", „Familia", „Amfiteatru", „Ramuri". Prezentat în volumul colectiv „Suverana clipă". Absolvent al Institutului Politehnic București, Facultatea de Electronică, promoția 1980.

Chirurgie estetică

impresii de îndepărtare printr-un ochean întors
ca și cum ai zări printre fiorduri însingerate
gloria Atlantidei

îți iei cu evlavie capul în palme pipăind istovirea
pleoapelor
tristețea cărții sub tăișul schimbării la față
pierzindu-te în calcule necrutătoare
măsura crispării prețul elucidărilor
mînia și bunătatea în echilibru nevăzut
combustii totale viața în proporții de aur
E — mc² fața de flacără fața de cenușă

tot mai neștiutor rătăcești prin frigul eroii
ca o izbucnire de trîmbite instelatul loc geometric
lăsat de înflorirea simțurilor tale
înspăimîntat trasezi liniile de forță în dreptul pumnilor
strînși
curba regenerării între două sfîșieri
anunțate cu țipăt de vultur
apoi cu un bisturiu orbitor îndepărtezi
tot ce înseamnă amăgire
remușcări descumpăniri halucinații
pînă cînd mîna îți tremură ca o aripă tăiată
chiar deasupra inimii

Semnele încrederii

filă după filă cu o sută de cuvinte pe minut
atîtea cazne și cumpăniri abia acoperă timpul siestei

imagini lipite de pleoape cu ușurința înșiruirii unor
monezi
revelații injectabile prin ace de fosfor
otrava metaforei picurată viclean în ureche

iar tu din răsputeri împotrivindu-te străinelor plăsmuiri
nimic nu ispășești din spusele altuia
ci însuți înmărmurit de singur sub sabia instelată
te resorbi prin cuvinte ca privirile mușcate de somn

nicicînd încrezător în asemenea lumi strivite între pagini
dovezi adevărate ale neadevăratei mele întregiri
însă cu aceleași mîini auguste care vor fi vălurit
pielea poemelor
pipăie gînditor fruntea mea fulgerată
ca necredinciosul toate adîncimile
lăsate de cuie

Adagio

pe aproape lipsa cuvintelor
oglinzi retrovizoare arată partea ignorată a confesiunii

tocmai acum eterul ultimului vers
adoarme îndurerate incertitudini

degeaba amenință cu simboluri de aur
exersînd incantații pentru împlinirea măreției
zadarnic adaug mărturii și sintagme salvatoare
implorînd înveșmîntări în fluturi

de aici liniștea pecetluiește întregul
ca o mină peste ochii înecaților

de aici memoria sîngerează pe o tavă de argint
în văzul mulțimii

Copleșitoarea povară

cum să aduni într-un singur poem
fericirea binele frumusețea iubirea adevărul
cum să unești dintr-o simplă rostire
gestul marțial cu durerea împietrită
ungherul cu planeta

cîte clipe cîte milenii m-aș putea întregi trup și suflet
ca două imagini oglindite pe fețele securii
limpezindu-mă în mintea de început și cea de pe urmă
cîte căderi de pe cal cîtă cenușă peste miezul facerii
lacrimi care învață să plîngă fără ochi
în numele lipsei de sine

cine să poată duce pe umeri povara simetriei
desăvîrșite
în gînd încrederea pînă la capăt
pe frunte nimbul dezvăluirilor cît tăria
fără a plănui vreodată himera odihnei prin pustiul
strivirii
fără să-și năruie sîngele fără să înalțe
vaerul arderii de viu

cine să înțeleagă cine să trăiască
dovada acestui fel de a cuprinde cu brațele inimii
și semnul lăsat după acea neînsuflețită-n grai mărturie
spune tu spune tu
măsurat fulgerător cu etalonul uitării

Cronica teatrală

Dincolo de text *)

Campionul, piesa care marchează debutul pe scenă — chiar pe aceea a Naționalului bucureștean — a lui *Ioan Gârmacea*, fără a putea fi considerată o adevărată „lovitură de maestru" are cîteva calități de scriitură ce îndreptățesc investiția de încredere a acestei prestigioase instituții teatrale. Tema abordată de autor — a dezrădăcinării celor care-și părăsesc țara în speranța unei spectaculoase parveniri în Occident, a neputinței lor de a-și găsi echilibrul și a acelei tînjiri, fie ea și ascunsă, după adevărul propriei ființe părăsit laș — circulă cu destulă frecvență în dramaturgia noastră contemporană, dar parcă tocmai pe acest fapt, care în mod firesc ar fi trebuit să-l stingherească, se bazează Ioan Gârmacea în construcția textului său. Căci el nu urmărește nici experiențele prin care trece eroul în noua lume, nici drumul său de la entuziasmul inițial la deziluzia ce-i însoțește cunoașterea, deși toate acestea ar fi putut fi mult mai dramatice. Într-un alt moment psihologic își pune el personajul principal : cînd toate acestea se vor fi consumat și cînd doar curajul unei decizii îl mai poate salva. Totul se petrece aici de-alungul unei singure zile într-o cameră de hotel în orașul care, vom afla, este orașul său natal. Doar din frînturile de dialog dintre el și cea care pare să fie iubita sa pasageră vom începe mai mult să bănuim decît să aflăm trecutul său și mai cu seamă impasul în care se află. Această descoperire este mai puțin a unui caracter, a unei conștiințe în căutarea unui adevăr despre sine și despre lume și mai mult a unui suflet avînd nevoie de căldură omenească, de amintiri, de încredere în sine și în ceilalți. Ion, boxerul, fostul campion, sosește în orășelul de altădată îmbibat de imaginea patriarhal-sentimentală a căsuțelor cotropite de liliac înflorit. Vrea să pară stăpîn pe sine, detașat și degajat, el, cu pașaportul lui american și cu dolarii în geantă. Sigur, numele lui nu stă pe toate buzele, căci speranța de-a ajunge o mare vedetă nu s-a împlinit, dar încă se mai minte că va arăta tuturor ce poate, că va fi o stea a boxului. Ea, o fată frumoasă și fără complexe, superficială (la prima vedere), foarte ușor de „citit", cum atît de bine spune Radu Beligan în programul de sală. Dar, încetul cu încetul, vom descoperi că Ina este iubita lui de-odinioară care, chiar dacă viața „a mers înainte" nu l-a uitat și care de-abia acum află că nu numai pe ea a părăsit-o, ci și țara. Așa cum vom descoperi că el suferă de grave leziuni cerebrale, că a sosit în țară nu atît ca turist, cît ca posibil pacient al unui mare medic. Destul de melodramatică întreagă această canava, și nu numai melodramatică dar și foarte bătută de mulți autori. Cu toate astea, piesa nici nu plictisește, nici nu cade în lacrimogen datorită a cel puțin două calități ale scriiturii dramatice. Mai întîi, modului firesc, lipsit de fraze stereotipe, de cuvinte mari și explicit moralizatoare în care se naște și se desfășoară dialogul. Apoi, discreției cu care substanța melodramatică își face loc în acțiune. De fapt, și una și alta sînt mai degrabă catalizatori ai procesului de descoperire a complexității unor ființe ce par mediocre pînă la ridicol. Astfel și finalul, ce putea fi de o banalitate absolută, poartă în el un generos nucleu simbolic : învingîndu-și teama, prin sprijinul dragostei Inei, Ion optează, odată cu posibila salvare fizică prin operație, și pentru una morală și sufletească.

Tocmai aceste calități au știut regizorul *Mihai Manolescu* și interpreții *Costel Constantin* și *Cezara Dafinescu* să le releve în spectacolul lor, conferindu-i piesei lui Ioan Gârmacea mult adevăr uman, multă sensibilitate conținută. Un spectacol de stare mi se pare a fi acesta de pe scena Naționalului, unul în care cuvintele și întîmplările sînt absolvite de banalitate pentru că în spatele lor se ascund trăiri, neliniști, îndoieli, zboruri frînte, speranțe cînd de-abia lămurite, cînd răbufnind la suprafață, toate alcătuind ființe care n-au nimic excepțional în ele, dar care tocmai prin asta sînt oameni cu adevărat. Costel Constantin și Cezara Dafinescu și-au construit pînă în cele mai mici detalii personajele pe dinlăuntru, doar așa fiecare gest, fiecare privire, chiar mai mult decît cuvintele au putut căpăta forță, dezvăluind mereu cîte ceva din tumultul trăirilor interioare Ion, închipuit de Costel Constantin, vrea să fie brutal și cinic, dar nu sperie pe nimeni cu alura sa și cu pumnii aruncați în vînt. Dincolo de privirea încruntată și detașat-amenințătoare răzbate mereu licărul amintirilor înduioșetoare și mai ales al unei temeri, al unei nesiguranțe care-l macină. Simte că a greșit odată, că s-a înșelat pe sine și ar vrea să aibă curajul să recunoască, dar încă nu-i în stare. A accepta realitatea, a privi limpede este marea sa problemă și toată această zbatere reușește Costel Constantin s-o transmită privitorului cu subtilitate și finețe. Încă mai dificil mi se pare rolul Cezarei Dafinescu pentru că existența eroinei, sensibilitatea ei, povestea însăși a vieții ei ușor ar fi putut duce la melodrama cea mai lacrimogenă. Ferindu-se însă de toate capcanele în care putea cădea, Cezara Dafinescu reușește un rol cizelat cu minuție, în care fiecare stare este dozată în subtile cantități farmaceutice, în care fiecare gest poartă o încărcătură psihică, umană care nu numai că-l autentifică scenic, dar îi dau greutate, valoare artistică. Vom descoperi în Ina, fata dînd cu tifla convenienței, nu numai un om capabil să poarte ani de zile ascunsă o mare dragoste, să-i fie într-un fel al ei credincioasă, dar și unul puternic, cu picioarele pe pămînt nu în sensul acceptării compromisurilor, ci tocmai în acela al speranței în fondul bun al celorlalți. Ina, în interpretarea Cezarei Dafinescu, a știut să-și salveze puritatea sufletului dincolo de experiențele pe care i le bănuim nu tocmai fericite. Iubește, dar fără să cadă în sentimentalism, este demnă dar nu posacă, știe să-și apere de orice privire universul interior deloc meschin, deloc maculat. Un rol gîndit matur și interpretat cu talent și dăruire ne descoperă o actriță care poate aduce pe scenă infinit mai mult decît atît de impresionanta-i frumusețe. Îi datorăm. desigur, această descoperire și regizorului Mihai Manolescu, el dovedind și cu acest spectacol cît de bine știe să lucreze cu actorii. În băiatul de la hotel. Eugen Cristea l-a compus exact pe șmecherul care aduce o anume notă de umor în reprezentație.

Campionul, pe scena Teatrului Național bucureștean, este un spectacol care are darul de a ridica valoarea unui text, de a-i dezvălui calități greu detectabile la simpla lectură.

MIRUNA IONESCU

*) *Campionul*, de Ioan Gârmacea. Teatrul Național „I. L. Caragiale" București. Regia : Mihai Manolescu.

Cronică radio-tv

Mesaje de primă mărime

● O emisiune, cu cîteva ediții săptămînal, difuzată pe cele trei posturi radiofonice și la ore judicios alese este **„Teatru"**. Am urmărit în ultimele luni premiere sau reluări din dramaturgia națională sau universală, în distribuții valoroase aflate sub baghete regizorale importante.. Cele cîteva piese, adaptări radiofonice, transmise săptămînal ne conving că această redacție își face sirguincios și cu pricepere meseria, selectînd și difuzînd numai texte ce merită să capete marea circulație pe care le-o conferă teatrul radiofonic, emisiune ascultată de milioane de posesori de radioreceptoare. Am fi dorit ca același lucru să-l putem spune și despre redacția similară de la televiziune, și am fi fost îndreptățiți să o facem, dacă nu am fi urmărit de cînd o montare mai puțin inspirată. Mesajul era de primă mărime : o doctoriță nu dorește să părăsească satul în care s-a format ca medic, și unde se simte printre oamenii locului ca o autentică aborigenă, chiar dacă acest lucru este cerut imperios de către viitorul logodnic. Realizarea și „punerea în pagină" a ideii a lăsat însă mult de dorit. Tratarea a fost convențională, neconvingătoare, regia a gafat de cîteva ori (un ex. : inginerul-logodnic sosește în sat îmbrăcat în costum și pleacă cu vaporașul, fără haină. Cine o fi uitat să-i amintească actorului să-și ia haina la plecare ?). S-a făcut prea mult haz și caz, în piesă, de „apostolatul" doctoriței în sat, de către un logodnic ce, în mod normal, avea și alte lucruri mai importante de comunicat cu viitoarea sa soție. Focul de paie se stinge definitiv într-o seară ploioasă cînd inginerul își dă seama că este bine să se întoarcă în oraș pentru o banală petrece de sîmbătă seara cu prietene și prieteni. Temă generoasă ce nu merita o tratare subțire ca cea vizionată de noi. Credem că textul putea fi îmbunătățit înainte de a vedea lumina... micului ecran.

● **SPICUIRI** : ● De mare ținută cărturărească interviul acordat de Mihai Ungheanu, în cadrul emisiunii **„Scriitori la microfon"**. Abordînd teme legate nu numai de critica și istoria literară intervievatul a făcut o adevărată trecere în revistă a problemelor majore care au preocupat și preocupă pe literații români. ● Versuri de aleasă ținută, la **„Moment poetic"**, aflate sub semnăturile poeților : Miron Radu Paraschivescu, Cincinat Pavelescu, Gheorghe Pituț, Ion Horea, Ion Brad, Gheorghe Tomozei și Gheorghe Grigurcu. Săptămînal aceeași emisiune difuzează și o bine venită rubrică : **„Din versurile tinerilor poeți"** ● Cam după șablon ultimele ediții la „Arte frumoase".

ALEXANDRU DAN POPESCU

Valori de azi

Florica Vasilescu

Născută la Craiova în 1922.

Absolventă a Facultății de arhitectură din București — 1947.

Debut în 1950 cu proiectul de amenajare ambientală a pavilionului expoziției românești la Pekin.

Activează în mai multe domenii : arhitectură, artă monumentală, design ambiental, design vestimentar, textile, tapiserie, scenografie, grafică publicitară, de carte, de prezentare.

Participă la aproape toate manifestările colective din țară de artă decorativă, la numeroase expoziții românești peste hotare. A organizat mai multe expoziții personale.

Secretar al secției de arte decorative a U.A.P. între 1969 și 1974.

Premii, distincții, medalii : 1957 Medalia de aur la Trienala internațională de la Milano. Medalia de argint pentru ambient textil la aceiași Trienală de la Milano. 1959 Premiul special al juriului internațional pentru succesul de public al Pavilionului românesc la expoziția „Floralii" de la Paris. Premiul II pentru ambientul pavilionului la aceiași expoziție de la Paris. 1962 Premiul pentru „Cea mai frumoasă carte a anului". 1964 Ordinul Muncii cl. a III-a. 1968 Meritul cultural cl. a V-a. 1971 Premiul III la concursul de afișe cu prilejul sărbătoririi semicentenarului Partidului Comunist Român. 1975 Premiul U.A.P. pentru artă decorativă. 1982 Premiul II pentru artă monumentală la Festivalul național „Cîntarea României. 1986 Diploma de onoare la „Cvadrienala artelor decorative din țările socialiste" de la Erfurt.

Unitatea de sine

Risipindu-se în nenumărate genuri și tehnici artistice Florica Vasilescu pare azi, după 40 de ani de activitate un artist complex dar neliniștit, mereu în căutarea unei noi experiențe, a unui nou domeniu de activitate neexplorat. Complexitatea preocupărilor artistei pare, pentru cine-i cunoaște biografia artistică la prima vedere, mai degrabă o risipire. Noutatea, inovațiile, soluțiile originale, „descoperirile" însă în toate aceste teritorii — arhitectură, artă monumentală care a presupus și mozaic și amenajare de spații, și tapiserie, scenografie, textile, modă, grafică, — sînt cu atît mai surprinzătoare cu cît ele s-au instalat în fiecare domeniu ca un bun cîștigat al breslei. Cu o adevărată vocație de pionierat. Florica Vasilescu este azi deținătoarea unor premiere, unele din păcate uitate de public, altele neștiute cum ar fi, de exemplu, faptul că *ea* este autoarea prezentării grafice a colecției „Cele mai frumoase poezii" creată în 1957 și rămasă neschimbată pînă azi, că a reușit într-un domeniu apropiat dar nu de directă pregătire — grafica de carte — să mai obțină și premiul „Cea mai frumoasă carte a anului" în 1982 la concurență cu autorități ale genului, pe atunci. Am tot ascultat-o pe Florica Vasilescu povestind cîte a mai făcut („Eh, m-am risipit și eu !") și m-a uimit felul în care prezenta probleme ce i se iveau de rezolvat : era tînără, foarte tînără chiar, sarcinile profesionale erau și ele de domeniul debutului în țara noastră, obiectivele erau foarte mari ca importanță culturală, ca răspundere. Le aborda cu conștiința dificultății dar cu un amețitor curaj și firesc. Reconstitui din povestirile întretăiate de amintiri, de observații personale, mai mereu cu umor și autoironie („mă mir ce curaj aveam", „să mă fi văzut atunci, cînd nu mai aveam decît două zile la dispoziție !", „toată lumea tăcea și atunci — mă găsisem eu mai grozavă — am propus să se facă așa și... toți au fost de acord, abia atunci mi s-a făcut frică, dar mi-a trecut repede, nu mai era timp decît pînă a doua zi la prînz") două probleme „obiective" cu care era mereu confruntată : ba spațiul pentru o serie de manifestări expoziționale era îngrat de mic, ba era copleșitor de mare și niciodată nu era timp. Calmul, cumpătarea, („într-o seară s-au certat toți, nimeni n-a vrut să lucreze și m-au lăsat singură"), echilibrul, găsirea celei mai bune soluții dintr-un noian de propuneri sau modalități reale de rezolvare practică, adaptarea la condițiile date, energia, priceperea, rapiditatea construirii unui plan și a trecerii lui în practică, supravegherea lucrărilor și peste toate fantezia, nelăsată undeva pe drum „din grabă", eleganța, bunul gust, originalitatea, intuirea formulei de cel mai mare succes la public, sesizarea specificului unei comenzi sociale au făcut-o pe Florica Vasilescu, în scurt timp, unul dintre „specialiștii" de mare autoritate și competență într-un domeniu cvasi-inedit : organizarea de expoziții, de pavilioane, de muzee, în țară și peste hotare. Aflat încă în fașă sau chiar necunoscut pînă mult timp, designul ambiental și-a croit prin ea, și printr-un grup de inimoși profesori de la facultatea de arhitectură sau arte plastice, un drum sigur. Succesul atîtor manifestări românești peste hotare, unele încununate cu cele mai importante distincții — un „aur" pentru succesul de public al întregului pavilion, la Paris, în confruntarea cu pavilioanele atîtor țări în 1959, după „aurul" de la Milano din '57 spun foarte mult, mai cu seamă în privința calității nivelului artistic al prezentării.

În sfîrșit, risipită de-astă dată cu adevărat în sute de afișe, pliante, buletine, cataloage, pentru propaganda vizuală sau pentru informare, asigurînd ceea ce se cheamă asistență grafică diferitelor instituții (de turism, de comerț exterior, de cultură), Florica Vasilescu n-a făcut decît să cerceteze, noi mijloace de exprimare prin intermediul limbajului plastic, de a-și exersa sau a da curs unor tendințe lăuntrice a unei înclinații și dotații pentru arta plastică pe care, nu întîmplător, profesorul de modelaj de la facultate le sesiza în fața primei lucrări în lut a studentei de atunci din anul II prin acel „Ați făcut artele plastice ?"

Într-adevăr, arta plastică a chemat-o cu atîta putere încît rigoarea arhitectului a cedat. Au urmat ani frumoși și plini de realizări în care, fiecare pas era un succes. Inventase, de exemplu, la nevoie o nouă tehnică de mozaic printr-o tehnică originală de craclare a sticlei colorate realizînd un mozaic de un efect nebănuit de frumos, ca un fel de sticlă de Murano — iar cele două compoziții au rămas mult timp la Moscova (pe fațada pavilionului românesc) și la Erfurt pentru bazinul din complexul de la IGA. Realizase panouri decorative gîndite după principiul artei monumentale cu efecte de relief sculptat pentru Constanța sau Amara, realizase mobilier, panouri pictate, ajungînd, fără complexe să facă grafică de film pentru documentarul „Brâncuși la Tg.-Jiu" (1966, Studiourile „Sahia"). Și toate nu fuseseră parcă decît exerciții înaintea desfășurării libere, nestingherite a marii sale fantezii, a imaginației neobosite, mereu scormonitoare de nou, nevrînd nimic preluat, neacceptînd ceva ce s-a mai făcut. După seria de mare succes a imprimeurilor pentru Fondul Plastic a urmat anul 1974, anul primei tapiserii — „Necontenitele creșteri" tapiserie a cărei sinteză plastico-cromatică ar fi fost normal să apară după ani de tatonări, ea instalîndu-se cu o derutantă certitudine în fruntea unui șir de lucrări monumentale — „Sărbătoarea muncii" — 1979, „Unirea — 1 Decembrie 1918", „Primăvara — Fluturi I", 1979, „Toamna — Fluturi II" — 1980, și „În părțile albe ale cerului" — 1983, piesă de excepție ca dimensiuni și metaforă plastică, prezentat în premieră pe pagina I a „Suplimentului literar-artistic" anticipînd astfel cu două luni succesul ce avea să vină : Diploma de onoare pentru această piesă la „Cvadrienala artelor decorative" de la Erfurt. Acum, Florica Vasilescu finisează lucrări dintr-o suită începută în 1983 inspirată din vechile veșminte domnești, lucrate în lînă și fir de aur. Prima încercare „Mostar I" — 1984 (poate și ca un ecou la o altă mare „ieșire" în public : cortina sălii mari a Teatrului Național din Craiova (21×8 m) lucrată ca o broderie din fir de lînă și metal.

Autoare a marelui edificiu de la Craiova pe care l-a proiectat de la ansamblu pînă la cel mai mic detaliu de ambient, Florica Vasilescu a făcut încă o dată proba calităților sale de arhitect dotat cu talentul de a crea spații cu personalitate, de loc neutru, de a naște atmosferă din obiecte, de a crea între formă și material un dialog perfect, și de a realiza mult rîvnita sinteză a artelor plastice, decorative și arhitecturii într-un tot unitar de o mare plasticitate și monumentalitate dublate de eleganță și rafinament.

Și nu este vorba de un artist urmărit într-una de noroc. De la succesul parizian al voalurilor de borangic brodate cu povestea Zamfirei în fața cărora era potop de lume la tapiseria ce domina și polariza spațiul Cvadrienalei de la Erfurt, de o monumentalitate grea, este de fapt drumul unui artist atent la detaliu, veșnic scormonitor, un ucenic care a deschis toate ușile fără contribuția vreunui fir de iarbă misterios petrecut prin degetul mic, a trudit și, din neobosita lui căutare cu dăruiri și generoase risipiri, s-a născut **unitatea de sine** a unuia dintre cei mai modești și virtuozi artiști plastici moderni.

SIMONA VĂRZARU

O dezbatere „cu cîntec"

Textul de muzică ușoară

Ce se aude dincolo de sunetul muzicii (ușoare)?

TEXTUL

Exemple din melodii care se mai cîntă, se mai difuzează dar nu se bagă în seamă

Noi toți un singur destin avem : / Să nu fim singuri nici cînd sîntem! / / ... Avem destinul de-a nu avea / Nici un dușman dacă el n-o vrea! / / ... Alpiniștii merg spre piscuri... / Zmeul fuge după vînt... / Și cînd ești poet, / / ... Toată viața alergi după-un cuvînt... / / ... S-a ofilit o rădăcină / De-atîta dragoste — lumină, / Dar pomul crește mai departe — / Viață răsărind din moarte ! / / Mi-e ploaie și balsam iubirea ta! / Și crede-mă / Abia aștept să „dau" tot ce pot da! / Coda: Iubește-mă, sărută-mă, / așteaptă-mă... și iartă-mă... / Curînd, voi fi din nou... „altcineva"! / / Mă regăsese în ființa ta / învingător și neînvins. / / ... Și nu mă plictiseam întrebînd — / cu toate că nu era nimeni / să-mi răspundă — / Și era atît de frumos, / că nu-mi răspundea nimeni. / Pasărea ce urcă spre cer / Pîșie de lumină pare; / Dacă zboru-i plin de mister, / De pe pămînt nu vezi ce-o doare... / / ... Călare pe norul cine șade / Și tot așteaptă din văzduh o pară / / ... N-aude nici tumult, nici cascade. / Nici fructul înălțimii nu-l doboară! / / Tinerețe, liliac înflorit, / tinerețe, gînd și dor împlinit; / tinerețe, armonie, îndrăzneală și-avînt...

NOTĂ

Exemplelor de mai sus le lipsește trimiterea concretă : melodia, compozitorul, textierul. N-am făcut-o pentru că scopul acestei dezbateri nu este să scoată în evidență vinovați (vechi !), ci să semnaleze cîteva situații, și, mai ales, să stimuleze creșterea interesului compozitorilor, textierilor, instituțiilor care achiziționează melodia de muzică ușoară, chiar publicului, pentru textul de calitate. Sunetul muzicii (inclusiv al muzicii ușoare) nu trebuie să devină un vehicul pentru orice fel de text, pentru orice fel de idee. Creșterea exigențelor față de actul de creație, fenomen care nu trebuie să ocolească muzica ușoară, presupune eliminarea din textele acestor cîntece a tuturor acestor „exemple" : de agramatism, de lipsă de logică, de exces metaforic fără acoperire ideatică, de lagrere absurdă, de lipsă de respect față de gîndire și față de limba română. Cine crede că această muzică se cheamă „ușoară" pentru e-ar permite lipsa de idei, se înșeală. În fine, ca observație care e imposibil de exemplificat : aproape toate melodiile din care sînt extrase aceste texte sînt cîntece bune „de luat la palme", cum se exprima un compozitor. Adică melodii la care publicul ține ritmul bătînd din palme.

Să fie asta explicația că nimeni n-a mai fost atent la text ? Greu de presupus, cel puțin în trei situații : compozitor, textier, comisie de avizare. Ca să nu mai punem la socoteală pe cel care a tipărit aceste „exemple", în extenso și într-un tiraj bunicel : Editura muzicală.

Adrian Enescu

Compozitor

1. Cum colaborați cu textierii?
2. Cît de proaspăt e textul de muzică ușoară, în general ?

1—2. Colaborarea compozitor-extier este esențială pentru mesajul, ideea cîntecului. Cînd ea se întemeiază pe competență profesională, pe exigența de calitate, rezultatele se văd. Cînd oricare din cei doi termeni ai relației face rabat, înseamnă că relația în sine e de calitate slabă. Eu colaborez de mai multă vreme cu un poet, Lucian Avramescu, și pot să vă spun că am privilegiul de a transmite, prin cîntec, un mesaj de calitate, întotdeauna proaspăt. Este meritul poetului.

Din păcate, limbajul cîntecului de muzică ușoară este extrem de sărac. Nu știu dacă se folosesc mai mult de 200 de cuvinte, în combinații stereotipe.

Și, iarăși din păcate, comisiile de avizare s-au obișnuit cu această sărăcie de limbaj. Întotdeauna prezența unor cuvinte, expresii, sintagme noi în texte creează probleme : cum adică ? Un asemenea cuvînt în cîntec ? O asemenea idee ? Cu astfel de mentalități, tematica muzicii noastre ușoare nu se poate îmbogăți. Lupta pentru impunerea noului, înlăturarea a tot ceea ce e vechi, perimat, trebuie dusă și pe acest front al muzicii ușoare. Altfel, ne îndepărtăm de public. Lumea merge înainte, noi cîntăm de 15 ani la fel, spunem aceleași lucruri, repetăm un mesaj care nu mai interesează pe nimeni, cu atît mai puțin pe cei tineri.

Titus Munteanu

Realizator T.V.

1. Cît ajută show-ul TV la diversificarea tematică a cîntecului de muzică ușoară ?

2. Cînt de tînăr este cîntecul nostru de muzică ușoară ?

1. Spectacolul muzical de televiziune pornește întotdeauna de la o idee pe care scenaristul (de regulă, realizatorul emisiunii) o ia și o întoarce pe toate fețele în așa fel încît, pînă la urmă, toate numerele să se lege între ele, dar — în același timp — să nu se asemene. Scenaristul fixează tema fiecărui număr în parte și o comandă compozitorului și textierului. Multe din aceste „comenzi" au devenit slagăre : „Casa mea" de Ion Cristinoiu din emisiunea „Lumea se grăbește", „Nu-mi lua iubirea" de Marius Țeicu din emisiunea „Atenție motor... filmăm" sau „Inima ta" de Horia Moculescu din emisiunea „Corina contra Corina".

2. Am avut șansa să participă anul acesta, ca membru în juriu la Festivalul de muzică de dans de la Costinești. Am descoperit o serie de tineri care au compus și au cîntat pentru tineri, o muzică de foarte bună calitate. I-am reîntîlnit pe acești tineri talentați la Concursul de la Mamaia. Din păcate, nu i-am mai recunoscut. Au îmbătrînit, brusc. Cîudat, nu trecuse decît o lună...

La secțiunea de interpretare, am ascultat tineri interpreți cîntînd melodii anoste și demodate, necorespunzătoare vîrstei lor. Mă întreb : cine le-a ales repertoriul ?

Pentru anul viitor, sper în participarea la creație (Costinești și Mamaia) a cîtorva interpreți foarte îndrăgiți de tineri : Vasile Șeicaru, Ștefan Hrușcă, Mihaela Bustuchină, Nicu Alifantis, precum și a formațiilor vocal-instrumentale „Holograf" și „Kripton". Cu siguranță vor aduce un aer proaspăt, atît de necesar muzicii noastre ușoare...

Dan Verona

Poet

1. Există o artă a refuzului pe care n-o dețin.

2. Prin neștiința de a-mi refuza cei cîțiva prieteni am scris cîteva texte pentru muzică.

3. Pentru muzică pur și simplu, fără s-o pun la cîntar, să văd dacă-i ușoară sau grea.

4. M-am străduit să nu-mi dezamăgesc prietenii, dacă tot mi-am oferit această experiență și posibilitatea de a cunoaște o lume inedită pentru autorul de literatură.

5. Un poet (o spun și pentru prietenii mei și pentru alții) nu este neapărat o garanție pentru succesul muzicii lor.

6. Capodopere ale poeziei noastre puse pe note nu au salvat (sînt destule exemple) o partitură neinspirată.

7. Poezia română, cu darul ei de a fi muzicală prin excelență, nu reclamă ca o necesitate portativul.

8. Uneori versuri ale marilor poeți sînt spînzurate de portativ în mod abuziv. (Nu-i aceasta oare o infracțiune ?).

9. Propun în acest sens ca subiect de meditație (și de învățătură totuși) cîntecele lui Tudor Gheorghe.

10. Poet sau simplu textier ? Rămînă această dilemă compozitorului.

11. Cred că un autor de texte pentru muzică trebuie să fie un foarte bun meseriaș.

12. Fac o distincție netă între meseria de autor de texte și hărnicia inflaționistă a producătorului fără har.

13. Unele melodii dau impresia că sînt scrise pentru textieri de limbă engleză, engleza beneficiind de o sumedenie de cuvinte (substantive, verbe etc.) formate dintr-o singură silabă.

14. Ce fericire pentru textierul de limbă română care vrea să sună ceva în versuri de trei (3) silabe, știind bine că limba română conține destule prepoziții, conjuncții, interjecții dintr-o singură silabă.

15. Este adevărat totuși că textul față de muzică se bucură, în general, de o ignoranță mai mare ?

16. Este adevărat că, în general, compozitorul crede că muzica trebuie să fie pe primul loc, că textierul acordă prioritate textului și ascultătorul un fericit echilibru între muzică și text ?

17. În cele din urmă rămîne întrebarea : cui sînt destinate cîntecele ?

18. Unele cîntece sînt compuse ca și cum ar avea un destinatar dintr-o lume familiară nouă.

19. Altele, dimpotrivă, țin cont foarte mult de priza la public.

20. De aici, mentalitatea concesiei față de public.

21. De aici folosirea excesivă a unei „rețete", după mulți, sigure de succes.

22. N-am să spun că publicul de azi este mai deștept decît cel de acum cîteva decenii, de exemplu, dar sigur sensibilitatea lui este alta, pe măsura unui alt timp.

23. Și sigur mai exigent.

24. De aceea mă simt mai apropiat de cei care intuiesc muzica acestei sensibilități decît de cei care compun după știința muzicii, rămînînd însă tributari mentalității „concesiei".

15. Mă simt apropiat de cîntecele și vocile lui Vasile Șeicaru, Ștefan Hrușcă, Victor Socaciu.

26. Pentru ei și pentru încă doi-trei prieteni m-am lăsat corupt să scriu cîteva texte pentru muzică.

27. Existența acestor prieteni și a altora demonstrează că muzica are destule resurse încît să nu devenim pesimiști.

28. Întotdeauna vor exista cîntece dragi inimii noastre pe care vom dori să le ascultăm și altele care se strecoară spre auzul nostru într-un mod mai mult sau mai puțin misterios.

29. Dar pe acestea, cu toată insistența lor, dacă nu vrem, nu trebuie neapărat să le ascultăm.

ÎN LOC DE CONCLUZII

Reunind, în aceste pagini, puncte de vedere ale unor autori de texte, compozitori și interpreți, oameni de specialitate, nu ne-am propus nici să epuizăm problemele genului și nici să le rezolvăm. De altfel, dinamica fenomenului social numit „muzică ușoară" e atît de cunoscută, atît de supusă influențelor, încît ceea ce azi e limpede și bun mîine poate fi depășit și învechit. Și e normal să fie așa.

Un sondaj efectuat acum cîțiva ani, în rîndul tinerilor (vîrste între 14—30 de ani) demonstra că trăim efectiv, zilnic, într-o „baie de sunete". Din acestea, peste 85 la sută erau sunetele... muzicii ușoare. Între vîrstele mai sus-menționate, tinerii ascultă zilnic între 5 și 20 de cîntece de muzică ușoară. Întregul evantai al difuzării muzicii ușoare, începînd cu spectacolul muzical, continuînd cu emisiunile de radio și televiziune și sfîrșind cu mijloacele personale (discuri, benzi, casete) concură la acest adevărat „tratament cotidian" cu... muzică ușoară. În ultima vreme casetele video (cu atît de binecunoscutele „video-clip"-uri) au ridicat și mai mult cotele acestei audiențe.

E drept, mulți tineri au mărturisit că — uneori — ascultînd muzica din reflex, nu rețin nici ideile și nici textele. Alteori, în cazul șlagărelor, textele melodiilor se copiază, se împrumută, mai ales între elevii de liceu, se transcriu în jurnalele personale, devin pretext de dialog, ajung să consolideze (sau să strice) prietenii între băieți și fete. Fenomenul se extinde și dincolo de vîrsta adolescenței. Cel mai la îndemînă exemplu : parodierea unor teme celebre ale muzicii ușoare, din care trăiesc și teatrele de revistă și multe emisiuni radiofonice de umor. Și încă un exemplu : peste 95 la sută din „suporturile" muzicale pe care-și pun ideile brigăzile artistice sînt asigurate de... șlagăre ale muzicii ușoare.

În această lume (uriașă !) așadar, textul de muzică ușoară (bun sau nu) circulă, e reținut, deci exercită influență. Cred că alte argumente asupra importanței fenomenului nu mai trebuie să aducem.

Pornind de la ele, judecîndu-le efectele, analizîndu-le, ajungem — vrem sau nu vrem — să medităm asupra „răspunderii" celor care „emit" în același timp cu melodia, și ideile (textele) cîntecelor. De aici, tonul critic cu care au fost analizate, ani de-a rîndul, multe din producțiile muzicii ușoare. Numai că muzica ușoară are deja pielea tăbăcită la critică : ziarele au scris, publicul s-a exprimat, ea a mers înainte. Din mers, s-au mai eliminat „tarele grave". În cazul textelor, agramatismele, confuziile logice, gafele de limbă.

Chiar dacă unii compozitori sînt împotriva analizării reperate a textului (de muzică), pe motiv că acel text a fost conceput „special", în metrica și în raport cu rigorile cîntecului, sîntem obligați s-o facem. Nici un proces de creație, oricît de complicat ar fi, nu trebuie să devină pretext de scuză. Faptul că un text a fost scris pentru un cîntec de muzică ușoară nu obligă, acel text, să vehiculeze stupidități, banalități, idei minore sau chiar nici o idee. O linie melodică foarte complicată îl poate obliga pe un textier să lucreze mai mult, mai greu, „să transpire" pentru a găsi „acel cuvînt ce exprimă adevărul" (și care intră și în rigorile metrice ale melodiei), dar nu să facă rabat, de la calitate, pe motiv că îl obligă muzica.

Spunem, de obicei, că muzica ușoară nu face filozofie. Dacă ne amintim însă că, în urmă cu zece ani, ascultam tineri cu ghitara cîntînd pe teme fundamentale ale existenței umane, vom ajunge să dăm muzicii acesteia o importanță mai mare, pe care o merită. E drept că Mircea Florian, Doru Stănculescu și alții nu mai sînt „la modă", ca în anii aceia, dar există, astăzi Ștefan Hrușcă, Vasile Șeicaru, Nicu Alifantis și încă mulți alții care cîntă pe versuri de Eminescu, Blaga, Labiș, Nichita Stănescu, Dan Verona, Lucian Avramescu. Și chiar dacă melodic, creațiile acestor „cantatori" s-au apropiat mult de muzica ușoară, ei vorbesc publicului tînăr și fac... filozofie. Cazul melodiei „Dimineți cu ferestre deschise" e simptomatic. La fel, cele două recente discuri de succes ale numiților Hrușcă și Șeicaru, epuizate într-un timp record. În concluzie: muzica ușoară nu exclude teme grele. Totul e să găsești calea ideală de întîlnire a muzicii cu textul.

Asta e și problema „de bază" a dezbaterii noastre : cum se întîlnește textul cu melodia care îl va purta spre lume. Compozitorii au explicat cum. La fel și textierii. Printre rînduri sau chiar în ele au apărut și problemele.

Superficialitatea, graba, rutina, lipsa de exigență (a ambilor autori, textier și compozitor, precum și a celor care selectează melodiile pentru festivaluri, concursuri, înregistrări). Pe bună dreptate, cineva se mira în dezbaterea noastră că unii compozitori (tineri !) au compus într-un fel pentru Festivalul muzicii de dans de la Costinești și în altul pentru concursul de creație și interpretare de la Mamaia. Mirarea e valabilă și pentru textieri. Ca să nu mai amintim că, un alt titular în dezbaterea noastră, își exprima îndoiala că o melodie ca „A venit toamna" (compozitor Cornel Fugaru — versuri de Nichita Stănescu) ar fi avut vreo șansă dacă ar fi concurat la Mamaia. Limpede, deci.

Dacă adăugăm acestor „mirări" și restul problemelor statutul incert al autorilor de texte de muzică ușoară, absența din comisiile de avizare a redactorului literar, spaima de cuvinte noi (și frumoase !) a unora și altora, vom ajunge — încet, încet — acolo unde se sfîrșește, de obicei, o dezbatere. La „ce-i de făcut ?"

Iată o întrebare care-i privește pe toți cei implicați în actul de naștere al muzicii ușoare.

Dezbatere realizată de
MIHAI TATULICI

O CARTE ÎN DEZBATERE

Marin Preda — SCRIERI DE TINEREŢE

Editura Minerva, ediţie de Ion Cristoiu

Şi totuşi, aventurile conştiinţei

(Urmare din pag. I)

ţiei critice, care cer editarea formei definitive subscrise de autor, însoţită de editarea versiunilor anterioare, sînt ignorate, dar în beneficiul tînărului Marin Preda, reprezentat astfel de 5 texte publicate în 1942, deci la 20 de ani, de 2 în 1943, de cîte 3 în 1945 şi în 1946, de 2 în 1947 şi de cîte una în 1948 şi în 1949. Inventarul are rostul de a învedera că, la vîrsta la care alţii mai întîrzie în adolescenţă, Marin Preda era un scriitor matur, care se exprimase deja, unele din prozele acestei etape încă adolescentine după certificatul de naştere, şi îndeosebi „Iubire", aspirînd la condiţia capodoperei.

„Dominanta tematico-stilistică" pe care Ion Cristoiu o detaliază într-un întins eseu, alcătuit din 39 de fişe de lectură, prelungit în „Notă asupra ediţiei" şi în „precizările" finale, ar constitui-o radiografierea „tulburării stîrnite în întreaga fiinţă de o stare obscură, din subconştient" (p. VII). Desfăşurîndu-şi această intuiţie corectă, căci e dictată de realitatea primă a textului, în vreo 40 de pagini, criticul pune insistent în evidenţă confruntarea personajelor „cu un rău interior, care le chinuie insuportabil şi le mînuie ca pe nişte marionete" (idem), „nevoia de violenţă" (p. IX) care le animă, „ieşirile năprasnice, neaşteptate" (p. XII) de care dau dovadă, „gesturile năuce" (p. XVI), „forţa oarbă" (p. XL) care le copleşeşte. În adîncul fiinţei se acumulează o energie negativă care ţîşneşte la un moment dat ca lava dintr-un vulcan ; este ceea ce Ion Cristoiu califică drept „explozie terapeutică" (p. XIV). Interpretarea lui se închegă astfel coerent, sistematizînd inefabilul.

Cum se întîmplă adesea în hermeneutica marilor scriitori, în studiul introductiv apar şi ipoteze care subminează perspectiva globală, uneori anulînd-o. Într-un moment de empatie (în fişa de lectură nr. 20), criticul e tentat să înnobileze existenţa unora din personajele care trăiesc în zodia „iraţionalului orb" (p. XLI). Admiţînd că „multe" din textele tînărului Marin Preda „scot în prim-plan scene de o rară duritate, lesne de pus sub semnul naturalismului", lui i se pare însă că „perspectiva naratorului asupra personajelor sale, cea de neînţelegere absolută a întîmplărilor, scoate aceste scene din regimul cruzimii pentru a le plasa în cel al straniului" (p. XXI). Accentul ar trebui mutat de pe „nevoia de violenţă", pe care criticul însuşi o sesizează adesea, pe efectul de straniu. Argumentaţia ni se pare a aluneca, de această dată, în sofistică, iar exemplul pe care se sprijină ni se pare a fi tragicomic: „Impresia de violenţă apare din sesizarea efectului agresiunii. Ea presupune, deci, în chip necesar, conştiinţa că lovitura aplicată unui om îi provoacă un rău: o durere, o rană mortală. În absenţa acestei ipoteze, agresiunea e o simplă sumă de gesturi, fără nici o semnificaţie. Pentru cine nu ştie ce înseamnă tăierea gîtului, decapitarea unui ins nu e altceva decît o imagine mai mult sau mai puţin plăcută" (p. XXI). În această perspectivă nouă, care se pune de-a curmezişul celei iniţiale, în povestirea „Noaptea", „loviturile administrate de cei doi flăcăi necunoscutului nu aparţin violenţei pentru că în nici un moment «mogîldeaţa» nu capătă chip de om nici pentru ei, nici pentru narator, şi deci nici pentru cititor" (p. XXII). Limitînd discuţia la acest caz, Ganea lu' Teican şi Beldie ştiu bine că „mogîldeaţa" **e un om.** Replicile lor, scurte şi intermitente, mărturisesc această conştiinţă : „ — A lu' Teican, e unu' cu caii p-acilea. / / — Auzii şi eu". Sau: „ — A lu' Teican se ridică deodată şi zise: / / — Mă, Beldie, tu auzi cum sforăie caii ăluia cînd paşte? / / Şi iar se lăsă pe spate, cu faţa spre cer. Beldie fuma liştit. Cînd aruncă ţigarea, începu să înjure şi se ridică. / / — A lu' Teican 'ai să-l batem! / / — Ia-ţ' măciuca!...". Cei doi tineri pun la cale actul de violenţă, îl *premeditează*, ca şi cei doi autori ai volumului din povestirea „La cîmp". Toţi patru se lasă mînaţi de instinct şi, într-un anume fel, şi-l îndrumă.

În general, personajele tînărului Marin Preda **ştiu** că în ele zace o energie obscură care aşteaptă un moment prielnic pentru a se risipi, dar unele, ca personajele din „Noaptea" şi „La cîmp", o corporalizează în acte feroce şi inumane (dacă nu sperie cuvîntul), altele, ca protagoniştii din „Iubire", în acte tulburător de frumoase în violenţa lor. Într-o confesiune din „Imposibila întoarcere", prozatorul conchidea în marginea unei întîmplări din copilărie că „aventurile vieţii noastre sînt ale conştiinţei, deşi viaţa ei adevărată nu e niciodată liberă de instincte şi nu o dată e neputincioasă în faţa lor, în rău, dar şi în bine". Ganea lu' Teican şi Beldie din „Noaptea" şi Stroe şi Bălea din „La cîmp" sînt neputincioşi în faţa instinctului „în rău", însă Dugu şi Drina din „Iubire" sînt neputincioşi în faţa instinctului „în bine".

Proza tînărului Marin Preda nu poate fi redusă, de altfel, la o dezvoltare pură a unei forţe ceţoase, care apucă, de la caz la caz, pe făgaşul frumuseţii sau pe cel al ferocităţii. Ea este totuşi, cu vorba de mai tîrziu a autorului, mai ales **o aventură a conştiinţei.** Personajele sînt surprinse de obicei conştientizînd o realitate dură sau numai dureroasă. În „Casa de-a doua oară" şi în „Dimineaţă de iarnă", într-o familie care trăise multă vreme în armonie apare deodată, dar pregătit îndelung de scurgerea timpului, sentimentul că este alcătuită din copii vitregi şi mamă vitregă. Indiciile naratoriale sînt sumare, dar limpezi. Iată, în a doua povestire, momentul în care mama realizează fisura: „Uitîndu-se la cei doi, femeia avu deodată o ameţeală, ca şi cînd ar fi înţeles prea tîrziu un lucru îngrozitor, de care nu-şi dăduse seama niciodată. Îi văzu pe cei doi fii ai bărbatului pentru prima oară, numai ai lui. Ei erau **băieţii lui**, la care ţinuse totdeauna mai mult decît la ea şi la fată, care era şi ea a lui". Tatăl, în schimb, avusese tot timpul conştiinţa iminenţei inevitabile, „**Ştia** (sublinierile sînt ale autorului — n.n.) de mult că s-ar putea ca fiii lui să ajungă aici", că vor fi zguduiţi într-o zi de sentimentul anormalităţii «de construcţie» a familiei din care fac parte. „Nepotul" şi „Întîia moarte a lui Anton Tudose" imaginează criza prin care trece un tînăr cînd află că există moartea. „În ceaţă" dramatizează revolta unei bune-credinţe ultragiate. „Măritişul" alege momentul în care o mamă care şi-a abandonat de mică fiica e năpădită de sentimentul vinovăţiei. Un proces de conştiinţă se petrece chiar şi în povestirile care se rezumă la a nota striot comportamentul exterior al personajului. Răspunsul pe care Tudor Călăraşu din „Salcîmul" îl dă consătenilor săi uimiţi de sacrificarea copacului („Se răsti iar, cu toată puterea glasului, aproape ţipînd: / / — ce dracu' aveţi bă, ce este ? Aţi înnebunit ?!...") indică o dramă sufletească arzînd mocnit.

La Marin Preda, şi mai cu seamă în proza de tinereţe, fiecare gest al personajelor sigilează, ca şi cum ar materializa o realitate de un alt grad, o întreagă poveste dimpreună cu amănunţitul ei comentariu. Încă de la debut, scriitorul a respins miraiul cuvîntului mult şi frumos, dar vid de substanţă, preferîndu-i concreteţea cuvîntului puţin şi exact, dar încărcat de semnificaţie, capabil să sugereze un univers eruptiv şi o stare afectivă încîlcită.

E meritul lui Ion Cristoiu de a fi pus în circulaţie un Marin Preda ca şi necunoscut, un **„Marin Preda, neliniştitul"**, după cum îl caracterizează încă în titlul studiului introductiv, într-o ediţie creditabilă şi sub raport filologic: lectorul ei este Constantin Mohanu, scrupulosul editor al lui Ioan Slavici.

Psihologie şi simbol

Dezavantajată de o prezenţă relativ discretă în presa vremii, proza lui Marin Preda din perioada 1942—1948 polarizează totuşi adeziunea cititorilor, provocînd reacţii critice care-l impun conştiinţei literare. Mircea Damian, Miron Radu Paraschivescu, notele din „Contemporanul" sau „România literară" anunţă un romancier de viitor, reclamînd o repede lansare editorială. Lucru cu deosebire de semnalat prin confruntare cu placiditatea criticii din ultima vreme faţă de textele publicate în reviste doar (cele valoroase, fireşte) şi căruia nu-i putem ignora efectul stimulator pe care trebuie să-l fi avut asupra romancierului de mai tîrziu. Contactul cititorului amator ori profesionist cu nuvelistica lui Marin Preda tipărită doar în ziare şi reviste, nu poate fi decît profitabilă, (chiar dacă nu toate textele ating nivele artistice deosebite) oferindu-ne o mai clară reprezentare diacronică a personalităţii unui mare scriitor, un fundamental potenţial de informaţii genetico-literare (elemente, motive, tonuri-matrice) definind pregnant o etapă esenţială din evoluţia scriitorului şi completînd, în acelaşi timp, sugestiv, tabloul creaţiei unui autor de excepţie.

Ion Cristoiu realizează, fără îndoială, prin această restituire **critică** a prozelor needitate pînă la data apariţiei volumului de faţă, un important act de cultură, oferind într-o substanţială prefaţă un original parcurs exegetic, publicînd note informative privind încadrarea cronologică şi publicistică a textelor, odată cu transcrierea fragmentară a variantelor pe care le găseşte semnificative. Restituirea nu e doar un act cultural care, în factum, ar fi stat la îndemîna oricărui filolog, ci şi unul de adeziune la scrierile de tinereţe ale lui Marin Preda. Indirect acest lucru e mărturisit prin avansarea preferinţei pentru naraţiunea obiectivă, de notaţie realistă, relevarea stărilor subconştientului, reflectîndu-se în gesturi, vorbire, în efecte exterioare aşadar : „Graţie perspectivei propuse de Marin Preda, misterul adîncurilor umane se degajă cu o forţă nicicînd egalată de obositoarea proză analitică", (să nu uităm că din acest punct de vedere, Marin Preda îl continuă, cu elemente particularizatoare, pe Rebreanu) rezervat, asemenea marelui prozator faţă de făcătorii de cuvinte şi idei. Devorat de nevoia elucidării, Marin Preda va face însă în **Cel mai iubit dintre pămînteni,** o superbă demonstraţie de proză analitică care nu va epuiza „taina" interiorităţii umane, ci îi va îmbogăţi sensurile.

Oralitatea, simplitatea stilistică par să pună în umbră valoarea unor schiţe de început dar autorul izbuteşte în general să transgreseze realismul îngust, fototipic, consemnativ, ori descriptivismul plat, prin viziune scenică nuanţată, prin laconism expresiv, prin semnificarea unor particularităţi ale comportamentului uman şi, nu în ultimul rînd, printr-un limbaj, adesea dur, alunecînd nu spre naturalism ci mai degrabă spre un acut psihologism (dintr-un anumit punct de vedere, limbajul presupune autoterapia fonică cu efect relaxant, în plan apropiat) cum se întîmplă, de pildă, în povestirea **În ceaţă.** Aici revolta ţăranului frustrat de cloaca chiaburimii şi clerului, ia forma unei spovedanii, cu accente pamfletare, ce-i drept, dar pe un fond de ingenuitate, apelul la omenie, transgresarea impasului economic, a incidentalului particular, favorizînd o deschidere simbolică spre spaţii etico-morale, înscriindu-se într-o nouă viziune axiologică.

Dacă prin **Strigoaica** se validează rezerva autorului faţă de unele scrieri din tinereţe (în care e înregistrat efectul frapant al unei eclipse selenare, interpretate prin credinţa populară, „mănîncă vîrcolacii luna") propensiunea spre mister şi malefic fiind exterioară, prin **Salcîmul** prezenţa unei exigente forţe artistice, actualizate prin intensificarea expresivităţii şi a proiecţiei simbolico-parabolice, este evidentă. Încleştarea omului cu natura are ceva laocoonian şi uman în acelaşi timp. Tudor Călăraşu, „ucigîndu-şi" salcîmul din stringente raţiuni economice, se luptă de fapt cu revolta din sine, cu zguduitoarea dramă care mocneşte în sufletul său. Antinomia dintre laconismul verbal : „mai dă-le drumul să pască !" sau gestic „Şi începu să-şi răsucească o ţigară", (întîrziind, prin aceste umile stratageme, doborîrea salcîmului) şi durerea nemărturisită, este zguduitoare. Salcîmul se prăbuşeşte cu o forţă anteică, împreunînd parcă cerul şi pămîntul prin dimensiunile sale homerice. În schiţele **Noaptea, Rotila** etc, apar personaje cu impulsuri obscure, aspect de care Ion Cristoiu se ocupă cu precădere, observînd că autorul „scoate aceste scene din regimul cruzimii pentru a le plasa în cel al straniului".

În **Imposibila întoarcere,** Marin Preda încearcă să motiveze violenţa unor personaje prin agresivitatea mediului asupra individului, oferind în acelaşi timp şi un antecedent autobiografic : elevul Marin Preda e lovit sălbatic de profesorul de geografie pentru faptul că nu-i putea răspunde la unele întrebări. Gestul profesorului derivă dintr-o maniacală vanitate de a se descătuşa de un stoc informativ iritant (prin tăcerea elevului), apărîndu-i fals, ca o sfidare, negare, şi din tensiunea neconcordanţei psiho-informative. Statutul autobiografic al unor astfel de întîmplări, constituie în opera lui Marin Preda nu doar o temă frecventă ci chiar matricea comportamentistă a unor personaje cum ar fi Nilă **(Rotila)** autor al unui act vendetic, Beldie şi Teican **(Noaptea)** şi, într-un registru mai rafinat şi mai complex, al unor Niculae Moromete **(Marele singuratic),** Gelu Surupăceanu **(Intrusul)** sau Victor Petrini **(Cel mai iubit...)** a căror diagramă comportamentală oscilează între inhibiţie, melancolie, retranşare, evaziune, bizarerie şi, accidental, violenţă.

Iată, aşadar, cîteva aspecte ce pot interesa în perimetrul totalităţii operei lui Marin Preda. Scrierile sale de început sînt importante prin ele însele, prin atitudinea faţă de ceea ce s-a scris înainte dar mai ales prin „inaugurarea unei noi epoci clasice" (aserţiunea îi aparţine lui Ion Bălu) pe care o va continua, magistral, Nicolae Velea.

DORIN MĂRAN

Angoasă şi behaviorism

Cu o ediţie critică a **Scrierilor de tinereţe** ale lui Marin Preda, însoţită de un amplu, dens şi deosebit de avizat studiu introductiv, Ion Cristoiu se dovedeşte şi un excelent editor. Volumul, tipărit la **Minerva,** reuneşte mai ales texte neincluse de autor în nici o selecţie. După cum ne asigură semnatarul studiului introductiv — **Marin Preda, neliniştitul** — aceste scrieri nu sînt deloc inferioare celor ce le-au urmat, ele rezistînd „în sine" selecţiei timpului.

Există, e drept, multă nelinişte obscură în aceste proze, dar eroii din **Scrieri de tinereţe** nu sînt nişte angoasaţi, în deplinătatea cuvîntului, ci derutaţi, puţin zărghiţi, în efort de adaptare faţă de lumina puternică a zilei, a vieţii, întîrziind în semiîntuneric şi ceaţă. Desigur, se întîmplă drame, se pun probleme fundamentale ale existenţei, dar, din această cauză, proza lui Marin Preda, din perioada amintită, nu este, nici pe departe, existenţialistă. Ea e dominată de gest, de reacţie trebuind deci analizată din perspectiva psihologiei comportamentiste. Gesturile, ritualul vieţii, al morţii uneori, au o motivaţie obscură, eroii acţionînd cu buimăceală, treziţi brusc din somn. Viaţa ţîşneşte din întunericul nopţii ca din obscuritatea unui subconştient amorf, greu, încărcat de obsesii şi porniri nemotivate.

Nu e greu să observăm că aproape toate aceste scrieri, cu două-trei excepţii, încep cu o trezire din somn, dis de dimineaţă, cu noaptea în cap. E o declanşare a gestului din întunecimea gîndului. În **Calul,** de pildă, „Florea Gheorghe avea de făcut o groază de treburi, dar dintre toate voia să termine una acum, de dimineaţă, înainte ca soarele să răsară", adică să-şi omoare şi să jupoaie calul, o gloabă inutilizabilă, să-i recupereze pielea. Tudor Călăraşu se apucă să doboare salcîmul înainte de ivirea zorilor, pentru ca gestul să se consume în mediul care l-a dictat.

Tot spre dimineaţă („era întuneric şi linişte") îşi începe şi Ganea lui Teican aventura sa, terminată cu o scenă de violenţă aparent nemotivată. Dimineaţa care începe „sub răsăritul roşu şi plin al soarelui" — soarele „roşu şi plin" fiind reper al preaplinului vital — se termină cu un viol **(La cîmp).** Vasile Catrina se trezeşte „într-o dimineaţă de toamnă înainte de revărsatul zorilor", nereuşind, cu nici un chip, să se scuture de „duhurile nevăzute", spaimele şi obsesiile nopţii **(Colina).** În **Rotila** „Nilă deschise ochii şi dintr-o dată văzu cerul plin de stele, curtea şi grădina şi pe tatăl său dormind lîngă el". Decor ireal, lume irealǎ, în care gesturile de somnambul ale lui Nilă nu sînt lipsite doar de o motivaţie anume ci şi de noimă, de logică. Stancu lui Stăncilă se apucă să sape fîntîna care-i va aduce moartea — să-şi sape singur groapa — tot dis de dimineaţă. Trezirea lui Dugu (din **Iubire**) e mai leneşă (îl trezeşte mama, el adormind din nou) motivînd tumultul, de astă dată mai puţin violent, al unei poveşti de dragoste. Dar, cum spuneam, dimineaţa e şi cadrul temporal al morţii, ca în **Nepotul** sau în **Întîia moarte a lui Anton Tudose.**

Un solemn ritual al vieţii şi morţii, deci, căruia unii încearcă să i se opună, găsindu-l absurd : Paraschiv Moromete „nu înţelegea de ce trebuie să se scoale mereu, în fiecare dimineaţă, cu noaptea în cap. Nu înţelegea niciodată, dar astăzi îi venea să urle" **(Dimineaţă de iarnă).**

În lumea acestor scrieri atotputernic e gestul, motivat sau nu. Ceea ce îl declanşează poate fi o simplă inerţie sau un tipar ancestral. Eroii sînt buimaci iar nu angoasaţi. Deci perspectiva din care trebuie analizată proza lui Marin Preda din perioada de tinereţe e mai ales cea a psihologiei behavioriste.

GRIGORE TRAIAN POP

● **MARINA BODOLICĂ, Iași.** Nu este o soluție să caracterizați personajele și situațiile dintr-o povestire prin adjective cu un grad mare de generalitate : „băiat ciudat", „vacanțe splendide", „fericire amețitoare" etc. Asemenea aprecieri exprimă exaltarea dv., dar nu ne dau nouă, cititorilor, nici o idee despre individualitatea realității descrise. Este ca și cum un cosmonaut s-ar întoarce dintr-o călătorie pe Marte și, în loc să povestească ce anume a văzut acolo, ar tot exclama că a întîlnit ceva extraordinar.

● **NICOLAE ZĂRNESCU, Slatina.** Comparațiile pe care le folosiți sînt hazardate. De exemplu :
„sînt trist ca o mlaștină"
De unde știți dv. că mlaștinile sînt triste ? Eu, de pildă, cunosc una veselă, care numai că nu sare într-un picior.

● **DANIELA DORIN, Iași.** Cîteva formulări din versurile dv. sînt inspirate :
„suplimentăm veșnicia ?"
„șiroiește norocul"
„iluzia e un dinte înfipt în cer"
Însă din cauza lipsei de experiență apar și imagini forțate, de genul :
„sînt copac
cu rădăcinile în pieptul tău"

● **ILIE UDREA, București.** Poemul **Tainele iubirii** este pastișat după un cunoscut text de muzică ușoară :
„A căzut o frunză-n calea ta...
Ce-ai face dacă vîntul ar lua-o
Și-o clipă-n palma ta ar așeza-o ?

Și nu-ți va da prin gînd
Că prima frunză ce-a căzut
În drumul tău — am fost chiar eu".
Mai rămîne să-mi trimiteți un poem care să înceapă cu „Drumurile noastre poate / Se vor întîlni vreodată..."

● **CORNEL GANEA, Bacău.**
„O fi omul numai suflet,
O fi omul numai trup,
Ce e omul mă întreb".
Dacă nu vă puteți decide, dați cu banul.

CENACLU prin corespondență

Mi-e teamă însă că nu veți înțelege ironia și de aceea revin. Problema pe care v-o puneți dv. și-au pus-o și cei mai mari filosofi ; dar dv. o formulați atît de simplist, încît devine ridicolă. În mod involuntar, creați impresia că există două variante clar delimitate și că trebuie doar aleasă una dintre ele. În realitate, natura umană este de o mare complexitate, iar dificultatea definirii ei nu o poate întrevedea decît cineva cu un larg orizont de cunoaștere.

● **VICTOR COCIȘ, Sibiu.** Citindu-vă, am avut impresia că am primit o scrisoare adusă de poștă cu o întîrziere de o sută cincizeci de ani :
„Întreaga pădure răsună
De vesel ciripit.
Încet, un tînăr plînge
Cu sufletul rănit". etc.

● **SIMONA FRANȚ, București.** Poemele cuprind multe naivități, dar ținînd seama de faptul că sînt scrise într-o limbă română îngrijită și că aveți numai paisprezece ani constituie o frumoasă carte de vizită pentru dv. (și pentru profesoara dv. de limba română).

● **ELENA MIREA, București.** Din punctul dv. de vedere, poezia este o colecție de cuvinte frumoase, ca „surîs", „stea", „strălucire", „cascadă", „rouă", „lacrimi" etc. În realitate, poezia trebuie să aibă o frumusețe proprie, și nu una împrumutată de la elementele ei constitutive.

● **OANA IACOB, Piatra-Neamț.** Sînteți imatură ca autoare, ceea ce e firesc la șaisprezece ani. Cîndva nu veți mai repeta cu gravitate ceea ce de multă vreme este considerat un adevăr banal :
„În lume, toate-s trecătoare"

● **DAN DEMIAN, Fălticeni.** Cuvîntul „fraze" l-am folosit în sensul general de cuvinte multe și inutile și nu în acela gramatical de unitate sintactică alcătuită din cîteva propoziții. Cît privește părerea dv. și a prietenilor dv. că versul „Îngenunchez în tine ca-ntr-un templu" (dintr-o poezie de Ana Ioana Oprea) este frumos, nu am cum să vă contrazic. Mie personal nu-mi place, mi se pare convențional. Dar vă respect dreptul de a avea altă părere.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Mapamond

● **Marele pianist englez John Ogdon** a împlinit vîrsta de 50 de ani, un eveniment care a prilejuit, printre altele, un concert extraordinar al Orchestrei Filarmonice din Londra avînd în program **Rapsodia pe o temă de Paganini** de Rahmaninov, precum și **Concertul pentru pian** de J. Ogdon. Foarte interesant de amintit cîteva date din cariera acestui artist de excepție : foarte tînăr, nu împlinise 20 de ani, s-a impus în țara sa prin interpretarea strălucită a unei opere concertistice foarte dificile, Concertul pentru pian de Busoni, iar la vîrsta de 24 de ani cucerea premiul Liszt la concursul internațional de la Budapesta. În 1962 se impune întregii lumi prin premiul I la concursul Ceaikovski. Este printre cei mai mari interpreți contemporani ai operelor lui Beethoven, Brahms, Chopin și Rahmaninov, fiind și intemeietorul (alături de compozitorul Alun Hoddinot) al Festivalului de muzică modernă de la Cardiff. Despre viața lui s-a scris și o carte, **Virtuoso**, semnată de Brenda Luca, iar BBC va transmite, începînd cu sfîrșitul lunii noiembrie, un serial inspirat din cariera deosebit de bogată a marelui pianist englez.

● **La Canberra, în Australia, s-a anunțat apariția în librării** a celui de-al șaselea și ultim volum din **Istoria Australiei**, operă gigantică și ambițioasă semnată de istoricul Manning Clark, considerat a fi, în acest moment, expertul cel mai autorizat în domeniu. Ideea de bază, afirmă profesorul Clark într-un interviu difuzat de **National Press Club**, este că istoria Australiei nu este constituită (așa cum, îndeosebi, se spunea pînă acum) din viața societății de limbă engleză, ci, pentru a fi înțeleasă la exacta ei valoare, trebuie înțeleasă la modul larg, analizînd contribuțiile tuturor comunităților și de limbă non-engleză. Este, apreciază comentatorii, „o încercare de viziune ce propune un anti-colonialism cultural extrem de necesar".

● **Michael Jackson** și-a sărbătorit, foarte de curînd, împlinirea vîrstei de 29 de ani prin lansarea unui nou album : **Bad**, primul după cel din 1982. Prima comandă este 2,2 milioane exemplare, surclasîndu-l pe cel al lui Bruce Springsteen. Primul cîntec de pe album, **I just can't stop loving you** este pe locul 2 pe piața americană și pe locul I în mai multe top-uri europene. De asemenea, eveniment la televiziune, un ansamblu de clip-uri video cu o durată totală de 16 minute. Scenariul filmului este scris de Richard Price și este regizat de Martin Scorsese, două dintre cele mai mari nume din industria americană a filmului. Succesul, spun ziarele, este pe măsură.

● **În ciuda numelui său: Peter Sinclair și orchestra sa** înseamnă un spectacol susținut de o singură persoană. „Orchestra" constă într-o stupefiantă colecție de opt-sprezece „sculpturi sonice", instrumente muzicale construite de Sinclair însuși pornind de la diverse obiecte găsite pe stradă. Concertul său începe cu o bucată muzicală interpretată la **Blues Machine** — ceva care sună ca un acordeon altoit pe o orgă. Urmează apoi o „sonată mecanică" interpretată la un pian „asamblat de un amator entuziast"... cronicarul de la L.A.M. **(London's australasian magazine)**, Graeme Barnes notează, în sprijinul ideii, că Sinclair, dacă nu este un mare muzician, cel puțin este un excelent umorist, spectacolul fiind o savuroasă satiră împotriva „artei punk"...

ACTUAL

Lumea cu amănuntul

Atelierul — un laborator. Posibilități ale artei realizate cu computerul

În acest fel se arcuiește spre exemplu un acord compus din patru tonuri : ele încep arcuirea simultan, trei ajung să atingă numai punctele prestabilite ale boltirii, iar un singur ton desăvîrșește arcuirea.

Desigur că se poate exprima opinia că grafica de computer — cel de-al cincilea domeniu tematic — trebuie cuprinsă în instruirea studenților arhitecți și designeri ca un fel de curs fundamental de actualitate al Bauhaus-ului. Este mai dificil să se aducă grafica realizată pe computer în aria așa-numitei arte libere. În fapt, grafica științifică este la computerul utilizat pentru artele plastice, în așa măsură „înainte" în care ei i-a reușit să plăsmuiască „imagini" invizibile ale cîmpului de căldură din jurul corpului uman, ale stării biologice și geologice a suprafeței pămîntului și altele, care se întemeiază pe stări ale energiei. Ca și mai înainte, arta plastică este legată de energia psihică a producătorului. Acestea două nu au neapărat nevoie de ocolirea pe care o constituie reprezentarea intrumentală. Ea se reflectă nemijlocit în conducerea pensulei, în caligrafia grafică.

Din ce în ce mai mult apare în prezent, în domeniul artei, și procesul, informația, elementul imaterial în afară de produsul finit. În niște încăperi astfel concepute se va contopi creația analogă, așa cum a fost determinată de formele plastice clasice și moderne, cu creația digitală, a descompunerii în cele mai mici părți componente, discontinue (acei „digits", cum sînt numiți în limba engleză). În contra tendinței comerciale dominante de a crea studiouri cu computere de mari dimensiuni, și anume de a recrea realitatea ca realitate cu ajutorul computerelor superrapide, de mare putere, artistul tinde să folosească imaginea digitală ca o imagine eliberată de modelul natural sau de cel fotografic. Artistul vienez Peter Weibel, care folosește computerul pentru a crea lucrări de artă destinate mijloacelor de mass-media, este de părere în legătură cu aceasta : „Justificarea imaginii digitale este tocmai aceea de a face irealul real cu ajutorul computerului. Nu avem nevoie de fotografii mișcate, ci de imaginea digitală care ne duce dincolo de acestea, transformînd reproducerea (realitatea) în folosul producerii imaginii (a unei noi realități)".

JÜRGEN CLAUS
(din revista „Kulturchronick", nr. 2/1986)
Prezentare și traducere de
PETER SRAGHER

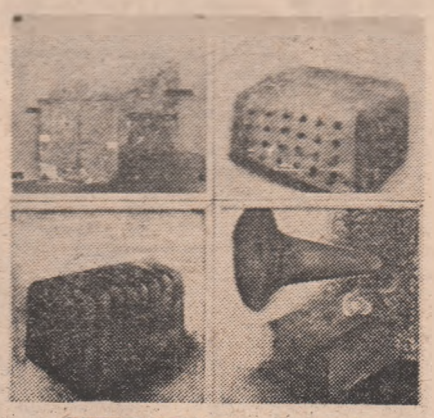

PETRU LUCACI — Pictură

Cronica literară în linii frînte

de LINU

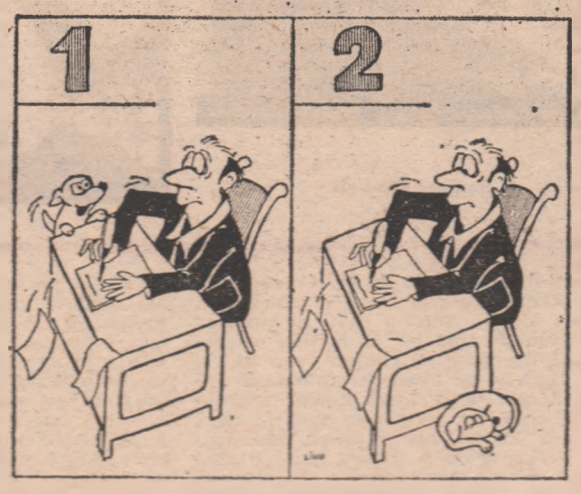

Fănuș Neagu, Scaunul singurătății, Editura Cartea Românească, 1987.

Fănuș Neagu are o remarcabilă consecvență stilistică ; totuși, de la o carte la alta în scrisul său se produc și unele schimbări.

Tabela de marcaj

Nu-i de joacă

Mi-e tare drag Jenei, da' parcă-l văd întors acasă, la Oradea, cu chipiul tras pe ochi, să nu-l mai recunoască nimeni ! După 1—3-ul cu polonii, de la Bydgoszcz, iaca și-o remiză-n Ghencea, cu elenii, la capătul unei partide cu alură și valoare de miuță. Miuță amicală, inter-țări, cu 5 schimbări de jucători, la cine-a vrut și i-a... avut, cu semi-fotbal și tribune semi-goale, cu semi-ambiții și semi-arbitri. Cine-a venit, s-a păcălit, pierzînd ca noi și ca mulți alții spălarea de păcate a Rapidului, în Argeș. Așa ne trebuie, dacă tot n-am învățat să citim printre rînduri și să-nțelegem ce era de înțeles dintr-un comunicat al F.R.F.-ului, de luni. Fuseseră comunicați selecționabilii în păr, dar imediat sub înșirarea lor erau trei rînduleațe pline de umor și tîlc adînc : „Lotul va fi definitivat în funcție de starea de sănătate a jucătorilor". Adică, vedeți dumneavoastră, noi, federația, i-am chemat pe toți, pînă la unul, dar — cum nu știm în ce stare de sănătate se află ei — nu-i exclus să mai chemăm și alții, ca să joace-n locul celor deveniți indisponibili peste noapte. Așa s-a întîmplat că am jucat cu Țîrlea, cu Săndoi, cu Rednic și Andone, în loc de Cămătaru și Pițurcă, și de Bumbescu și Iovan, bolnavi sărmanii, cîteșipatru, însănătoși-s-ar pînă mîine după-amiază, ca nu cumva să absenteze la etapă ! Și iată-ne-ncercînd să-i păcălim cumva pe greci, cu o echipă cocoșată și complet nepregătită, cu plictisiți pe față și nervoși ca nimeni alții, cu debutanți și cu speranțe-ntîrziate... La 0—1 am crezut că-i o-ntîmplare trecătoare, la 0—2 am înțeles că grecii sînt pe noi, la 1—2 i-am dăruit aplauze micuțului debutant Țîrlea, iar la 2—2 ne-am bucurat că Bolonі și-a onorat meciul 101 cu un gol marcat în stilul său ...bombistic. Și ne-am mai bucurat — că n-aveam încotro ! — că de la 1—1 cu Panathinaikos, în deplasare, am ajuns la 2—2 cu echipa Greciei, la noi acasă, ceea ce înseamnă, nu-i așa ?!, un progres destul de consistent și de spectaculos, cînd lucrurile-n fotbalul nostru merg, evident, mereu mai mult pe dos ! Serios vorbind, nu stăm deloc pe „roze" băieții se îmbolnăvesc mereu mai des la meciurile naționalei, iar federația îi tratează cu avertismente și drăgălășenii, uitînd că la strîmtoarea care se anunță nu-i loc de-ntors. Eu țin la F.R.F. și la Jenei, dar cu asemenea echipe și partide amicale, credeți-mă că nu-i de joacă, e de jale !

HORIA ALEXANDRESCU

TOP 13

SECȚIA ROMÂNĂ

1. **CELELALTE CUVINTE** — În zori de zi ; 2. **METROPOL** — Conturul iubirii ; 3. **ALEXANDRU ANDRIEȘ** — De ce îmi place ea ; 4. **EVOLUTIV** — Drumul spre stele ; 5. **DUCU BERTZI/ACID** — Trece dorul ; 6. **KRIPTON** — N-ai să afli tot ; 7. **MARINA SCUPRA** — Nu te cred ; 8. **AURA URZICEANU** — Trece vremea ; 9. **ROȘU ȘI NEGRU** — Joc în doi ; 10. **HOLOGRAF** — Visul meu din zori ; 11. **LOREDANA GROZA** — Să-ți spună inima ; 12. **IRIS** — Ultima toamnă ; 13. **NICU ALIFANTIS** — Inscripție pe un inel ;

SECȚIA STRAINĂ

1. **DEPECHE MODE** — Strange Love ; 2. **BOY GEORGE** — Sold ; 3. **HERB ALPERT** — Diamonds ; 4. **BEASTIE BOYS** — She's on it ; 5. **PET SHOP BOYS** — It's a Sin ; 6. **DESIRELESS** — Voyage, Voyage ; 7. **WESTWORLD** — Where the Action Is ; 8. **MADONNA** — Who's That Girl ; 9. **MICHAEL JACKSON** — I Just Can't Stop Loving You ; 10. **PETER GABRIEL** — Red Rain ; 11. **ROBBIE NEVIL** — Wot's it to Ya ; 12. **BANANARAMA** — Heard a Rumour ; 13. **PRINCE** — If I Was Your Girlfriend ;

MIRCEA ZANE

GEOGRAFII SPIRITUALE

Samuel Beckett
POVESTIRI ȘI TEXTE PE NIMIC, III

Samuel Beckett, laureat al Premiului Nobel pentru literatură în 1969, e recunoscut ca unul din cei mai importanți scriitori ai secolului XX. Viziunea lui asupra condiției umane (a cărei originalitate abia azi începe a fi apreciată la justa valoare), exprimată într-un stil de o eleganță stranie plasat „la sursa însăși a literaturii, în punctul aproape mistic unde se generează mișcarea ce transformă limbajul în literatură“ (M. Blanchot), a avut asupra literaturii contemporane o influență comparabilă cu a lui Joyce (marele său inițiator), Proust, Kafka și Pound. Celebru ca dramaturg, maestru al tehnicii romanești (trilogia sa Molloy, Malone moare, Nenumibilul revoluționînd arta narativă modernă), autorul irlandez a scris povestiri, poeme, scenarii pentru radio, TV, film și un studiu dedicat lui Proust, lărgind posibilitățile fiecărui gen, ca și orizontul receptării. A fost totdeauna un scriitor din cei mai retrași, displăcîndu-i investigațiile legate de persoana lui sau de sensul operei sale. Chiar după ce Așteptîndu-l pe Godot i-a adus recunoașterea internațională (1952, urmat, printre altele, de Sfîrșit de partidă, Toți cei ce cad, Ultima bandă, Cenușă, Act fără cuvinte, Așa cum e, Cascando), a păstrat tăcerea asupra detaliilor vieții sale. Cu toate acestea este scriitorul contemporan despre care se scrie cel mai mult, și există o biografie amănunțită a sa (D. Bair). De altfel, ar fi greu de găsit azi un scriitor care a trăit atît de mult prin arta sa încît ea a devenit substanța vieții lui. Justificarea sa : „N-aș fi putut trece prin harababura vieții fără să las o pată pe fața tăcerii.“ „Nu dispera : unul din hoți a fost mîntuit. Nu te încrede ; unul din hoți a fost damnat.“ Sentința lui Augustin, citată de Beckett, rezumă cel mai bine viziunea acestuia, la rîndul ei reprezentativă pentru acest secol al relativității și antimateriei, în care certitudinile se exprimă probabilistic : căci „dacă opusul unui adevăr obișnuit e o eroare, opusul unui adevăr profund poate fi tot un adevăr profund“ (Bohr). „Forma ideilor e singura care contează“, declară autorul lui Murphy. O conștiință crescîndă a inadecvării cuvintelor de a exprima o realitate mereu evanescentă îl face pe Beckett, mai ales în proze mai recente, de o frumusețe neliniștitoare și teribilă (cum ar fi „Rău văzut rău spus sau scenariul-poem Pași), să postuleze în centrul existenței o percepție deficientă și incomunicabilă a unui obiect inaccesibil : „Mintea trădează ochii trădători și cuvîntul trădător trădările lor. Ceața e singura certitudine.“ Aceasta nu înseamnă că lumea e un labirint incomprehensibil (Beckett nu e agnostic, nici nihilist), ci doar infinit capabilă să consterneze (ca și opera beckettiană) : ordinea ei depășește de fiecare dată modelele noastre mentale. Satisfacția oferită de textul beckettian, cu peisajele și situațiile lui generice, plasate într-un spațiu-timp ipotetic, este de a constitui o structură verbală care imită, la o extremă dialectică, un univers ce furnizează răspunsuri „adevărate“ oricăror întrebări semnificative i s-ar adresa. Marcată de căutarea unui anume fel de perfecțiune estetică, existența lui Samuel Beckett a fost dedicată celei mai remarcabile explorări literare a zilelor noastre. Scrierile lui — spunea cu ocazia decernării Premiului Nobel dr. K. Gierow de la Academia Suedeză — se înalță ca un miserere al lumii întregi, ale cărui acorduri estompate anunță eliberarea celor oprimați și alinarea celor îndurerați. Ele denunță impasul umanismului într-o societate occidentală stigmatizată de criză, angoasă și alienare, contestînd în limbajul artei iraționalitatea unei lumi inumane și revendicînd prin antifrază dreptul omului la dragoste și lumină, la cultură și o existență semnificativă. Oferim cititorului un text reprezentativ pentru poetica beckettiană exemplar postmodernă a discursului vid : un personaj indefinit redus la un simplu glas, își rostește paradoxalul monolog — afazie convertită în implozii ale obligației de a vorbi, neputinței de a înțelege, dicție și contra-dicție : „E tăcerea, și nu e tăcerea, nu e nimeni și e cineva.“

Prezentare și traducere de ANDREI DÎRLĂU

Samuel Beckett

Buster Keaton într-un film scris de Beckett

Lasă, voiam să spun lasă toate astea. Ce contează cine vorbește, cineva a spus ce contează cine vorbește. O să fie o plecare, voi fi acolo, nu voi fi eu, voi fi aici, voi spune că sînt departe, nu voi fi eu, nu voi spune nimic, o să fie o poveste, cineva o să-ncerce să spună o poveste. Da, destul cu dezmințirile, totul e fals, nu e nimeni, de acord, nu e nimic, destul cu frazele, hai să fim fraierii, fraierii timpului, tot timpul, pînă e gata, gata de tot, și vocile sînt amuțite, sînt doar voci, doar minciuni. Aici, pleacă de aici și du-te în altă parte, sau rămîi aici, dar venind și plecînd. Mișcă-te mai întîi, trebuie să existe un corp, ca pe vremuri, nu zic nu, n-am să mai zic nu, voi spune că am un corp, un corp care se mișcă, înainte, înapoi, în sus și-n jos, cum se cere. Cu un talmeș-balmeș de membre și organe, tot ce e necesar pentru a mai trăi odată, pentru a rezista, scurt timp, îl voi numi viață, voi spune că sînt eu, mă voi ridica, nu voi mai gîndi, voi fi prea ocupat, ridicîndu-mă, stînd în picioare, continuînd să stau în picioare, mișcîndu-mă de colo-colo, rezistînd, de pe o zi pe alta, de pe o săptămînă pe alta, asta va fi de ajuns, opt zile vor fi de ajuns, opt zile primăvara, e reconfortant. E destul să vrei, am să vreau, să-mi vreau un corp, să-mi vreau un cap, puțină forță, puțin curaj, am să încep, opt zile se termină repede, pe urmă înapoi aici, locul ăsta inextricabil, departe de zile, zilele sînt departe, n-o să fie ușor. Și de ce, la urma urmei, nu, nu, iară asta, nu-ncepe iar, nu asculta orice, nu spune orice, totul e vechi, totuna, asta e hotărît. Deci ăsta ești, ai cuvîntul meu, jur că-i al meu, mișcă-ți mîinile, palpează-ți craniul, sediul înțelegerii, fără el nu faci nimic, apoi restul, părțile de jos, fără ele nu se poate, și spune ce ești, ce fel de om, ghicește, trebuie să fie bărbat sau femeie, nu-i nevoie de frumusețe, sau forță, opt zile se termină repede, n-o să te iubească nimeni, nici o grijă. Nu, nu așa, prea repede, m-am speriat singur. Și pentru început nu mai gîfîi, nimeni n-o să te omoare, oh nu, nimeni n-o să te iubească și nimeni n-o să te omoare. Te poți trezi în podișul Gobi, acolo ai să te simți ca acasă. Am să te aștept aici, cu mintea goală, goală de tine, nu, sînt singur, sînt singurul, deci trebuie să plec, de data asta eu. Știu ce-am să fac, voi fi un bărbat, trebuie, un fel de bărbat, un fel de prunc bătrîn, voi avea o dădacă, mă va îndrăgi, mă va lua de mînă, să trec dincolo, îmi va da drumul în parc, voi fi cuminte, voi sta într-un colț și-mi voi pieptăna barba, o voi netezi, ca să arăt mai bine, ceva mai bine, de-ar putea fi așa. Îmi va spune, Vino, îngerașule, hai acasă. Nu voi avea nici o răspundere, ea va avea toată răspunderea, o va chema Nanny, am să-i spun Nanny, oh de-ar putea fi așa. Uite, puișor, biberonul. Cine m-a învățat tot ce știu, eu singur, cînd eram încă un pribeag, eu am dedus totul, din natură, cu ajutorul unui compendiu, știu că nu-i adevărat, dar e prea tîrziu acum, prea tîrziu să o neg, cunoașterea e aici, fragmente de cunoaștere, licărind pe rînd, departe și aproape, pîlpîind peste abis, complice. Las-o și pleacă, trebuie să plec, oricum așa trebuie să spun, a sosit momentul, nu se știe de ce. Ce contează unde spui că ești, aici sau în altă parte, fix sau mobil, inform sau lunguieț ca omul, fără lumină ori în lumina cerească, nu știu, pare să conteze, n-o să fie ușor. Dacă m-aș întoarce acolo unde totul a început să se stingă și apoi de acolo mai departe, nu, asta n-ar duce nicăieri, asta n-a dus niciodat nicăieri, amintirea sa s-a stins și ea, o flacără mare și apoi întunecimi, un spasm uriaș și apoi nici un volum sau spațiu traversabil, nu știu. Am încercat să mă las să cad, de pe o stîncă, pe stradă în mijlocul muritorilor, asta n-a dus la nimic, am renunțat. Să fac din nou drumul care m-a azvîrlit aici, apoi să-l refac în sens invers, ori să-l urmez în continuare, un sfat înțelept. Asta ca să nu mă mai mișc niciodată, să salivez aici pînă la capătul timpului, murmurînd la fiecare zece veacuri, Nu eu, nu-i adevărat, nu eu, sînt departe. Nu nu, am să vorbesc acum despre viitor, am să vorbesc la viitor, ca atunci cînd îmi spuneam, noaptea, Mîine îmi voi pune cravata albastră, cu stele galbene, și mi-o puneam, cînd se sfîrșea noaptea. Iute iute pînă nu plîng. O să am un prieten, leat cu mine, consătean, un tovarăș de arme, ne vom retrăi campaniile comparîndu-ne zgîrieturile. Iute iute. El ar fi făcut războiul la marină, poate sub Jellicoe, în timp ce eu aș fi tras în invadatori, din spatele unui butoi de Guinness, cu archebuza. Nu mai avem mult, asta-i de-acum, mult de trăit, e absolut ultima noastră iarnă, aleluia. Oare din ce-o să ni se tragă pînă la urmă? El de plămîni, eu mai curînd de prostată. Ne invidiem unul pe altul, eu îl invidiez pe el, el pe mine, din cînd în cînd. Eu mă sondez singur, cu cateterul, cu mîna tremurînd, în picioare, în urinoare, îndoit de spate, la adăpostul mantalei, ceilalți mă iau drept un bătrîn obscen. Între timp el mă așteaptă să termin, așezat pe o bancă, scuturat de accese de tuse, scuipînd într-o tabacheră pe care îndată ce se umple o golește în canal, din spirit civic. Am binemeritat de la patrie, ea ne va spitaliza, la Incurabili, înainte de a muri. Ne petrecem viața, e a noastră, încercînd să împăcăm, în același moment o rază de soare și o bancă gratuită, într-o oază de verdeață publică, ne-a apucat dragostea de natură, la bătrînețe, ea e a tuturor, pe alocuri. El îmi citește cu voce joasă ziarul din ziua precedentă, sufocînd-use, ar fi fost mult mai bine să fie el cel orb. Cursele de cai sînt cele care ne pasionează, și cele de ogari, nu avem opinii politice, sîntem doar vag republicani. Dar avem o slăbiciune și pentru casa de Windsor, de Hanovra, și mai care, de Hohenzollern parcă. Nimic din ce e omenesc nu ne e străin, odată digerate știrile hipice și canine: Nu, singur, mi-ar fi mai bine singur, ar merge mai repede. M-ar hrăni, ar avea un prieten, un mezelar, mi-ar vîrî înapoi sufletul pe gît cu caltaboși. Cu consolările lui, aluziile la cancer, amintirile unor beții nepieritoare, ar împiedica descurajarea să mă sape la rădăcină. Iar eu, în loc să mă concentrez asupra propriilor mele orizonturi, ceea ce mi-ar fi permis poate să le arunc sub un camion, m-aș lăsa furat de ale lui. I-aș spune, Hai, bătrîne, lasă toate astea, nu te mai gîndi, și aș fi eu cel care nu s-ar mai gîndi, abrutizat de fraternitate. Și obligațiile, mă gîndesc mai ales la întîlnirile de la zece dimineața, pe orice vreme, în fața la Duggan, unde se îmbulzeau deja sportivi nerăbdători să-și pună pariurile la adăpost, înainte de deschiderea barurilor. Eram, uite că s-a terminat, cu atît mai bine, eu atît mai bine, extrem de punctuali, trebuie să recunosc. Să vezi rămășițele lui Vincent sosind sub o ploaie biciuitoare, cu legănatul țanțoș involuntar al unui bătrîn lup de mare, capul bandajat cu o cîrpă însîngerată și ochii scînteind, era, pentru cine știa să vadă, un exemplu de ceea ce e capabil omul în goana lui după plăceri. Cu o mînă își susținea sternul, cu dosul celeilalte coloana vertebrală, nu, toate astea sînt doar amintiri, subterfugii de dinainte de potop. Să văd ce se întîmplă aici, unde nu e nimeni, unde nu se întîmplă nimic, să fac să se întîmple aici ceva, să fie cineva, apoi să înceteze, să fac liniște, să intru în liniște, sau în alt sunet, un sunet al altor voci decît cele ale vieții și morții, ale vieților și morților ce nu vor să fie ale mele, să intru în povestea mea, pentru a putea ieși din ea, nu, toate astea n-au nici un sens. Oare e posibil să-mi crească pînă la urmă un cap, care să fie doar al meu, în care să distilez otrăvuri demne de mine, și picioare cu care să bat pasul pe loc, aș fi în sfîrșit acolo, aș putea în sfîrșit pleca, e tot ce cer, nu, nu pot cere nimic. Doar capul și cele două picioare, sau unul singur, în mijloc, aș merge țopăind. Sau doar capul, rotund de tot, neted de tot, nici o nevoie de trăsături, aș merge rostogolindu-mă, la vale, aproape un spirit pur, nu, n-ar merge, de aici încolo totul urcă, piciorul e inevitabil, sau ceva echivalent, poate cîteva articulații inelare, contractile, cu astea poți ajunge departe. Să pornesc din Duggan, într-o dimineață de primăvară cu ploaie și soare, neștiind dacă voi ajunge pînă seara, ce-i rău în asta ? Ar fi atît de ușor. Să fii îngropat în această carne sau în alta, în acest braț ținut de o mînă prietenoasă, și în această mînă, fără brațe, fără mîini, și fără suflet în aceste suflete tremurătoare, prin mulțime, printre cercuri, baloane de jucărie, ce-i rău în asta ? Nu știu, sînt aici. Asta e tot ce știu, și că încă nu sînt eu, trebuie să mă folosesc de asta cum pot. Lasă toate astea, să vrei să lași toate astea, fără să știi ce înseamnă astea, toate astea, e ușor de zis, ușor de făcut, degeaba, nimic nu s-a mișcat, nimeni n-a vorbit. Aici, aici nu se va întîmpla nimic, aici nu va fi nimeni, nu atît de curînd. Plecările, poveștile, nu sînt pentru mine. Și vocile, ori de unde ar veni, sînt moarte de tot.

Notă : Prima ediție a **Textelor** diferă pe alocuri de cele ulterioare, revăzute de autor, de asemenea versiunea engleză de cea franceză. Așa se explică micile neconcordanțe ce ar apărea la confruntarea cu o singură versiune. Am optat, de fiecare dată, pentru soluția care ni s-a părut mai adecvată limbii-țintă. (n. tr.).

Important

În librării noi apariții editoriale ale unor poeți contemporani substanțiali din generația matură, ca și din aceea tînără : **Constanța Buzea: Cheia închisă,** Editura **Eminescu,** volum apărut în seria **Poeți români contemporani ; Darie Novăceanu : Lumina toamnei** (Editura **Cartea Românească); Nichita Danilov : Poezii,** Elitura **Junimea.**

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : București, Piața Scînteii. Tel. 17 60 10, 17 60 20. Abonamentele se fac la oficiile poștale și difuzorii din întreprinderi și instituții — Tiparul : Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii“ cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA“ — Sectorul export-import presă P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

40 364